

NYSVENSKHETEN OCH IDEOLOGIerna

SAMMANFATTNING AV OLIKA IDEOLOGIER
JÄMTE DEFINITIONER AV DE VANLIGASTE
TERMerna I DEN POLITISKA DEBATTEN

AV

Per Engdahl

BOK OCH TIDSKRIFT

MALMÖ

1975

NYSVENSKHETEN OCH IDEOLOGIerna

SAMMANFATTNING AV OLIKA IDEOLOGIER
JÄMTE DEFINITIONER AV DE VANLIGASTE
TERMerna I DEN POLITISKA DEBATTEN

AV

Per Engdahl

BOK OCH TIDSKRIFT

MALMÖ

1975

Tryckt 1975 i Uppsala av Dahlia Books

FÖRORD

Denna skrift har kommit till för att tjäna som underlag för studiecirkelar inom Nysvenska Rörelsen. Den kan utnyttjas på sätt som cirkelledarna med hänsyn till cirkelns förutsättningar finner lämpligt.

Ett särskilt tack riktas i detta sammanhang till ombudsmannen i Skånedistriktet av ABF, Kjell Niklasson, som har haft vänligheten att gå igenom manuskriptet före skriftens tryckning. Det är värdefullt att ett samspel på den ideologiska skolningens område kan äga rum mellan verksamheter med skiftande utgångspunkter. Oberoende av vilken inställning man har till en viss ideologi eller ståndpunkt bör det vara ett rättesnöre för all politisk utbildning, liksom för all politisk debatt, att man söker återge olika idéer så sakligt och korrekt som möjligt och samtidigt söker undvika en framställning som från början ger en missvisande bild av vad som avsetts i olika sammanhang.

Malmö i juli 1975.

Per Engdahl

IDEOLOGIER

Med ideologi menas en politisk helhetssyn, en genomtänkt uppfattning om utvecklingen, människan, staten och samhället. En ideologi är i regel också en sammanfattning av vad man anser vara det eftersträfvansvärda, vad man uppfattar som utvecklingens mål.

LIBERALISMEN

Liberalismen eller de liberala idéerna växer fram mot slutet av 1700-talet som den kapitalistiska borgarklassens ideologi. Dess teori utformades först av den engelske nationalekonomen Adam Smith, och den äldre liberalismens främste politiske tänkare blev engelsmannen Jeremy Bentham. Liberalismen uppfattar samhället som de inom ett visst område bosatta människorna, vilka alla anses jämlika. Liberalismen menar att människan av naturen handlar förnuftigt. Därför får inga hinder finnas; människan skall vara helt fri. Ty då kommer hon att handla förnuftigt. Hon kommer att ta nödvändig hänsyn till andras intressen därför att detta i längden också gagnar henne själv. Liberalerna kallar detta för "krafternas naturliga harmoni". Staten, vars organ bör väljas av alla i allmänna val, skall ha så lite att säga till om som möjligt. Den bör närmast svara för rättsordningen och försvaret utåt. I övrigt bör samhällslivet överlämnas åt fri konkurrens mellan individer och företag. Demokrati och kapitalism är ursprungligen rent liberala företeelser.

Det har visat sig, att friheten har lett fram till stora sociala orättvisor, särskilt ekonomiska. Mot slutet av 1800-talet uppstod det därför en liberal riktning, företrädd främst av John Stuart Mill, som visserligen höll på den liberala grunden av allmän frihet men ansåg att staten måste genomföra sociala reformer för att lindra de värsta skadeverkningarna av kapitalismen. Denna liberala riktning kallas *socialliberalismen* och företräds numera i Sverige av Folkpartiet.

Medan socialliberalismen påverkades av socialistiska strömningar, framträdde samtidigt en annan riktning inom

liberalismen, som var påverkad av darwinismen och företrädades av Herbert Spencer. Den höll fast vid friheten, därför att denna möjliggjorde en kamp mellan starka och svaga, ur vilken de starka skulle utgå som segrare. Darwin hade förklarat utvecklingen från lägre stående varelser till människan genom kampen för tillvaron. Ur denna gick de starkaste fram; de andra slogs ut. Spencers liberalism vann massor av anhängare bland kapitalistiska företagare, inte minst i Amerika.

I nutidens liberala partier är det framför allt Stuart Mills socialliberalism som dominerar, medan Spencers darwinistiskt färgade liberalism tagits upp av konservativa partier (se under *Konservatismen*). Vid sidan av socialliberalismen har det framför allt i intellektuella kretsar utvecklat sig en extrem form av liberalism som ofta går under namnet *nuliberalismen* och som i Sverige bl.a. företrädes på *Dagens Nyheters* kultursida. Nuliberalismen har drivit individualismen och jämlikhetstanken till sin yttersta konsekvens. Den enskilda människan skall ha rätt att helt och utan hänsyn utveckla sina anlag och tillfredsställa sina känslor och behov. En följd av denna inställning är den totala sexuella frigjordheten, porrens explosionsartade utveckling, familjebandens upplösning, äktenskapens ifrågasättande, kravet på rätt att använda narkotika, kravet på jämlikhet även för förbrytare, förnekandet av varje skillnad mellan olika raser och människotyper, strävan till total blandning av folk och raser, osv. Man har gått så långt att man anser det vara en människas fulla rätt att bryta vänskap och förpliktelser mot andra människor närhelst hon vill. Man har kallat detta för "trolöshetens filosofi". Det bör understrykas att detta synsätt icke är en följd av socialistiskt eller kommunistiskt tänkande utan av nuliberalismen.

SOCIALISMEN

De socialistiska idéerna uppstod i början av 1800-talet som arbetarklassens ideologi. Socialismen hävdar den enskildes skyldighet att underordna sig gruppen, kollektivet. I motsats till liberalismen, som är individualistisk,

betecknas därför socialismen som kollektivistisk.

Till en början framträdde socialismen i Frankrike, där den bl.a. företrädades av Saint-Simon (uttalas Sängsimång). Han och senare hans lärjungar uppfattade folket som en gemenskap, vilken borde styras av de bästa. Dessa skulle representera staten. Staten skulle äga produktionsmedlen och svara för en rättvis fördelning av arbetets avkastning. Samhället består av olika verksamhetsområden. I spetsen för varje sådant skulle det stå en direktör, som skulle leda arbetet inom varje område. Staten framstod som den sammanhållande kraften i detta samhälle. Den skulle garantera att var och en fick sin rättvisa lön.

Verklig betydelse fick socialismen emellertid först genom framträdandet av Karl Marx. Denne utgav tillsammans med sin vän och medarbetare Friedrich Engels 1848 det kommunistiska manifestet. Han utgick ifrån att de ekonomiska krafterna, "produktionsfaktorerna", var den enda drivkraften i utvecklingen. Människornas handlingar dikteras av hennes materiella intressen. Ägaren till ett företag har intresse av största möjliga vinst, arbetaren av största möjliga lön. Men ju större lönen blir för de anställda, desto mindre blir vinsten för ägarna. Därför har ägare och anställda motsatta intressen. Därför är all historia historien om klasstrider. Marx talar om ägarnas, kapitalisternas, utsugning av de anställda, proletärerna. I forntidens grekiska och romerska samhälle var det de fria som utsög slavarerna. Under medeltiden var det de stora jordägarna som utsög de livegna bönderna. Nu är det de kapitalistiska borgarna som utsuger arbetarna. Marx räknar alltså med tre utsugarsamhällen: det antika slavsamhället, det medeltida feodalsamhället, och det borgerliga kapitalistsamhället. Men, säger han, i varje sådant samhälle uppstår det en spänning mellan utsugare och utsugna, mellan exploatörer och exploaterade. Samtidigt som utsugarna inbördes konkurrerar om samhällsställning och pengar och de svagare bland dem slås ut, växer antalet utsugna. Spänningen stiger, och till sist är man framme vid en urladdning - revolutionen. Den franska revolutionen var borgarklassens revolution mot den från medeltiden nedärvda feodaladeln. Nu är det arbetarna som står i motsatsförhållande till borgarna. Vad vi har att vänta oss är arbetarklassens revolution mot borgarna. Denna revolu-

tion skall leda fram till det socialistiska samhället. Arbetarklassens revolutionära kamp skall enligt Marx ledas av vad han kallar "proletariatets elit", ett fåtal ledare, som vid revolutionen skall överta makten å arbetarnas vägnar och helt krossa borgarklassen. För att skaffa sig den makt som behövs, måste arbetarna sluta sig samman. Därmed kommer de genom sin massa att uppväga den fåtaligare borgarklassens ekonomiska resurser. "Proletärer i alla länder, förena er!"

Marx' lära övertogs sedan av arbetarpartierna runtom i Europa. Men, började man säga sig, om arbetarna är de flesta i samhället, då behöver vi ju ingen revolution. Om vi genomför demokratin och den allmänna rösträtten, kommer arbetarna att få majoritet i parlament och riksdagar och kan med lagliga medel förvandla samhället till ett socialistiskt samhälle. Genom den ena reformen efter den andra, på vanligt sätt antagna av folkvalda parlament, skulle målet kunna nås. Denna revidering av marxismen, som brukar kallas revisionism eller reformism, har kommit att prägla Västeuropas socialdemokratiska partier. Medan Marx krävde hela näringslivets förstатligande, socialisering, vill socialdemokratin socialisera blott en del av näringslivet och i övrigt ge staten kontrollrätt över företagen - blandekonomi. Man kallar ibland detta för den demokratiska socialismen.

KOMMUNISMEN

När socialdemokratin mot slutet av 1800-talet började överge de revolutionära principerna och växa in i den liberala demokratin, var det vissa socialister som kallade detta ett svek mot Marx' ursprungliga idéer. Den främste företrädaren för denna opposition mot reformismen var Lenin. Han ansåg att socialdemokraterna låtit köpa sig av kapitalisterna, och att de reformer som genomfördes bara var utanverk, ägnade att befästa kapitalisternas faktiska maktställning. Marx' teori om att den fria konkurrensen slog ut de svaga och ökade makten hos de starka utvecklade han vidare till en teori om att de kapitalistiska staterna internationellt uppträdde som konkurrerande kapitalistiska firmor, och att slutet på denna kon-

kurrens skulle bli kriget. Det första världskrigets utbrott såg han som ett bevis på riktigheten av sin teori.

Lenin blev den främste företrädaren för kommunismen. Den kommunistiska idén är den konsekventa formen av marxism. Proletariatet, lett av sin elit, skall genomföra revolutionen och upprätta den socialistiska staten. Denna lägger alla maktmedel i den proletära elitens händer. Den "likviderar" helt borgarklassen. Den genomför socialiseringen av näringslivet. När detta skett, när alla på jämlik grund erhåller sin del av arbetets avkastning, behövs inte staten längre. Då dör den bort av sig själv. Och därmed är man framme vid det fullbordade kommunistiska samhället, samhället där alla gör vad de skall, där alla lever i harmoni med varandra, och där all statsmakt är avskaffad. Detta är det kommunistiska slutmålet.

Man erkänner därför öppet i Sovjetunionen att man ännu bara befinner sig på det socialistiska stadiet, att man alltså ännu inte nått fram till det kommunistiska lyckoriket. I verkligheten har man inte ens kommit ett stycke närmare. Staten i dagens kommunistiska samhälle är en ren diktatur, som helt behärskar produktionsmedlen. Det har vuxit fram en grupp av partifunktionärer, industri- och jordbruksledare, intellektuella och statliga tjänstemän, vilka tillsammans bildar en ny överklass, den röda teknokratin. Och i dennas händer är all makt och alla förmåner samlade. I verkligheten har därför det kommunistiska samhället blivit det fjärde utsugarsamhället. Precis som man i vissa kyrkor predikar läran om det tusenåriga riket, där alla skall få det bra, predikar man i kommunistländerna läran om framtidens kommunistiska samhälle, samhället utan stat, polis och militär. Och precis som man i vissa samhällen begär att folk i väntan på tusenårsriket skall finna sig i sin lott, så säger kommunisterna att människorna i väntan på det framtida kommunistiska lyckoriket skall finna sig i det elände som just nu råder i kommunistländerna. I båda fallen är det en överklass, som med fagra framtidslöften, vilka aldrig kommer att uppfyllas, försöker hålla massorna i styr och förmå dem att arbeta i den härskande klassens intresse - det må sedan vara en kapitalistisk borgarklass eller en kommunistisk teknokrati. Den sistnämnda är i själva verket betydligt värre än den förra.

KONSERVATISMEN

Konservatismen växte i likhet med socialismen fram i början av 1800-talet, som en motvikt till den borgerliga liberalismen. Men medan socialismen företrädde arbetarklassens intressen, företrädde konservatismen de grupper som kände sig hotade av industrialismens framväxt, främst adeln och bönderna. Konservatismen byggde på traditionen och brukar betecknas som traditionalistisk.

Både liberalism och socialism hade i sina första stadier varit revolutionära. Konservatismen opponerade sig principiellt mot revolutionen. Varje skede är en följd av det föregående skedet. Om man bryter denna naturliga utveckling, åstadkommer man bara skador, som sedan måste repareras. Konservatismen ville förändra samhället genom reformer som tog hänsyn till det värdefulla i det bestående.

Det finns redan från början två olika linjer i konservatismen. Den ena företrädde av den österrikiske statsmannen Metternich och den engelske tänkaren Burke. Den saknar en genomtänkt helhetsbild av utvecklingen och vill genomföra olika åtgärder från fall till fall. Man kallar en sådan ståndpunkt för pragmatisk. Den andra linjen företrädde främst av romantikerna, män som tyskarna Adam Müller och Friedrich Hegel samt schweizaren Sismondi. De uppfattade nationen som ett levande väsen, en organism, där människorna spelade samma roll som cellerna i en kropp, och där staten var hjärnan, de olika samhällsinstitutionerna var kroppens organ. Denna åskådning påminde i hög grad om Saint-Simons socialism. Man kan tala om en reformkonservatism.

Adelns ledarställning hotades av det kapitalistiska borgerskapet. Därför blev reformkonservatismen delvis antikapitalistisk. Den försvarade hantverkare och bönder. Den krävde statsingripanden mot den konkurrens som liberalismen främjade, därför att just bönderna kom i kläm på grund av konkurrensen.

Så småningom trängdes emellertid adeln helt tillbaka. Dess söner och döttrar gifte sig med söner och döttrar av den nyrika borgarklassen. En ny kapitalistisk överklass bildades. Den gamla liberala borgarklassen började bli

konserverativ. Resterna av den gamla adeln började acceptera vissa liberala principer. Nu kom den av Herbert Spencer framförda typen av liberalism väl till pass. Reformkonserveratismen trängdes tillbaka i de konserverativa partierna och dröjde kvar blott i bondeorganisationerna, medan Spencers liberalism smälte samman med den från Burke och Metternich ärvda konserverativa strömningen till en ny liberalkonserveratism. Det är denna åskådning som behärskar de flesta högerpartier i dag, exempelvis Moderata Samlingspartiet i Sverige. Konserveratismen försvarar det bestående kapitalistiska samhället, liksom den en gång försvarat det forna feodalsamhället. Den motsätter sig alltför långtgående sociala reformer. Dess forna krav på en stark statsledning har tonats ner. Numera motsätter sig konserveratismen en alltför stark utveckling av staten, eftersom en stark statsmakt anses hindra de fria krafternas spel i näringslivet.

Den gamla reformkonserveratismen spelar emellertid fortfarande en viss roll i jordbruksorganisationerna. Man möter ofta reformkonserverativa synpunkter och idéer i det svenska Centerpartiet. Den minskning av jordbrukarbefolkningen som blivit en följd av jordbrukets rationalisering har emellertid begränsat bondeorganisationernas möjlighet att föra de reformkonserverativa idéerna vidare.

SYNDIKALISMEN OCH ANARKISMEN

Mot slutet av 1800-talet började det framträda nya riktningar, som opponerade sig mot den ensidiga materialismen hos Marx utan att fördenskull ge avkall på det socialistiska slutmålet. Den mest betydande av dessa riktningar var syndikalismen. Den växte först fram i Frankrike, där den fick sin främste företrädare i Georges Sorel. Sedan har den fått ett betydande inflytande i sådana länder som Italien och Spanien.

Syndikalismen ställer sig helt utanför demokratins partier. Den menar att arbetarna måste bygga upp det nya samhället nedifrån. Genom strejker och sabotageaktioner skall arbetarna undergräva det bestående samhället. Deras organisationer skall steg för steg överta den ena befogenheten efter den andra från det bestående samhället. Detta

skall därigenom göras allt svagare och svagare. Till sist skall arbetarklassen genom en generalstrejk bringa de sista resterna av borgarsamhället på fall. Då skall staten försvinna och ersättas av en församling, vald av arbetarorganisationerna. Dessa har under kampens gång övertagit de olika näringsgrenarna och därigenom bildat producentkooperativa organisationer, vilka sedan tillsammans skall utgöra det nya socialistiska samhället.

Vid sidan av syndikalismen framträder en annan strömning, som i allmänhet går under namnet anarkismen. Denna strömning är i själva verket en extremform av liberalismen. Tron på statens bortdöende har anarkismen gemensam med både marxism och syndikalism. Men den är ensidigt individualistisk i motsats till syndikalismen, vilken bygger på arbetarnas organisationer, inte bara på de enskilda människornas ensamma kamp.

Anarkistiska och syndikalistiska idéer har ofta sammanblandats. Så talar man exempelvis i Spanien om anarkosyndikalismen, som där spelat en betydande roll. Det torde dock främst vara de rent syndikalistiska synpunkterna som varit vägledande för Spaniens anarkosyndikaler.

I Sverige framträder syndikalismen i en modererad form. Man vägrar att bilda något parti. Man försöker bygga upp producentsyndikat exempelvis inom byggnadssektorn. Man står i direkt konfliktförhållande till den socialdemokratiskt dominerade Landsorganisationen. Men den revolutionsromantik, den tro på den slutliga generalstrejken, som bär upp den franska syndikalismen, spelar icke samma roll i Sverige. I stället är de anarkistiska inslagen mera påtagliga i svensk syndikalism. Det har under senare tid vuxit fram ett samspel mellan syndikalistiska och nuliiberala kretsar, som främst kommer till uttryck i de många nuliiberalt färgade kulturinlägggen i syndikalistorganet *Arbetaren*.

FASCISMEN

Fascismen framträdde efter första världskriget som den första ideologiska nyskapelsen på 1900-talet. Den fram-

trädde som en opposition mot hela det under 1800-talet utvecklade klassamhället och kom därmed att stå i motsatsställning till samtliga dess ideologier: liberalism, socialism och konservatism. Fascismen sökte medvetet bygga på en samverkan mellan framstegsvänliga element i alla sociala grupper i det bestående samhället. Den skar därmed tvärs igenom de bestående klassgränserna. I det italienska fascistpartiet var socialgrupperna representerade med nästan exakt samma procent som de hade andel i totalbefolkningen. Fascismen som ideologi vilar på tre principer: etatismen (statstanken), korporatismen (det sociala samarbetet), och imperialismen (den nationella självhåvdsen).

Fascismen utgick ursprungligen från den italienska arbetarrörelsens radikala flygel. Socialismen hade i Italien starkt påverkats av den franska syndikalismen. Samtidigt hade den ett för Italien karakteristiskt drag av nationalism. Italienare verkade ofta som gästarbetare i de rikare grannländerna, där de var utsatta för ett visst förakt från befolkningens sida. Detta kom italienska arbetare att känna sig som proletärer i förhållande till folken i de bättre ställda grannländerna. Man fick ett radikalt präglat nationalmedvetande. Föreningen av de italienska småstaterna till ett enda Italien, slutförd år 1870, hade delvis burits upp av radikala krafter, företrädda av sådana män som Mazzini och Garibaldi. Särskilt den sistnämnde fick stor betydelse för utformningen av den italienska arbetarrörelsens åskådning. När Mussolini 1919 bildade den första fascistiska gruppen, kom denna därför att bestå av personer som tidigare tillhört den nationalistiskt färgade strömningen i italiensk arbetarrörelse. Sedan strömmade borgerliga element in i fascistpartiet. Det skapades en fascistisk högerflygel, och jämvikten i partiet återställdes först, när den syndikalistiska fackföreningsrörelsen i sin helhet anslöt sig till fascismen.

Fascismen utgår från uppfattningen att staten skapat nationen. En mäktig stamhövding, som tillika varit en stark personlighet, har förenat olika stammar till en enhet och därmed skapat en nation. Staten, representerad av hövdingen, monarken, ledaren, är själva kärnan i nationen - allt för staten, allt genom staten, intet mot

staten. Detta är det etatistiska inslaget i fascismens ideologi.

För att nationen skall bli så effektiv som möjligt, måste klasskampen hävas. I stället för sociala konflikter måste man eftersträva social samverkan. Medlet för detta krafternas samspel i ett folk är korporationerna. Samhället består av olika verksamhetsområden. Varje sådant område skall representeras av en korporation, i vilken både anställda och företagare skall vara med. Motsättningen mellan arbete och kapital skall hävas genom att äganderätten till företagen steg för steg övergår från de privata aktieägarna till korporationerna. Dessa kommer därigenom att likna de producentsyndikat som de franska syndikalisterna tänkte sig.

Imperialismen innebär att nationen utåt måste hävda sina intressen och fullgöra sin uppgift som kulturbärare. Liksom det forntida Rom hade enat hela Medelhavsvärlden till ett enda imperium och därmed skapade fred i området under fyra hundra år, ville fascismen bygga upp ett liknande fascistiskt imperium. Ur denna idé växte under fascismens senare skede tanken på ett förenat Europa fram.

Det finns i fascismens ideologi en motsättning mellan korporatismen, med dess fredliga uppbyggnad av socialt likställda grupper, och imperialismen, som med våld ville förena olika folk i ett gemensamt rike. Det var denna motsättning som till sist bragte fascismen på fall.

Till fascismens ideologi hör också tron på den ledande eliten, som skall styra staten och samhället. Denna elit-tanke går tillbaka på marxismens tal om proletariatets elit, som skall leda revolutionen. Fascistpartiet uppfattades som nationens elit. Medlemskap i korporationerna var frivilligt. De korporativt organiserade arbetarna och företagarna uppfattades som eliten inom ifrågavarande verksamhetsområde. Men deras beslut var bindande för alla inom verksamhetsområdet arbetande människor. Varje samhälle styrs av en elit, oberoende av statsformen, säger Mussolini. En revolution innebär bara att en gammal elit kastas ur sadeln och ersätts av en ny.

NATIONALSOCIALISMEN

Den andra av de ideologier som vuxit fram under 1900-talet är nationalsocialismen. Den framträdde i Tyskland på 1920-talet och var främst en protest mot det sätt på vilket Tyskland behandlats i Versaillesfreden.

Man har ofta satt likhetstecken mellan fascism och nationalsocialism. Det är en felaktig uppfattning. Medan fascismen anser staten vara det ursprungliga, upphovet till nationen eller folket, anser nationalsocialismen folket vara ursprunget och staten ett av nationen skapat redskap. Folket har uppkommit genom att rasligt befryndade människor och stammar smält samman och kommit att utgöra ett folk. Ur folkets mitt stiger en ledare fram, som genom sin begåvning och sin intuition fattar vad folket dunkelt känner och innerst inne vill. Han kan formulera detta. Han samlar omkring sig dem som förstår hans budskap. Dessa bildar ledarens följe och utgör folkets elit. Det typiska för nationalsocialismen är dess uppfattning om rasen, det genetiska arvet, som det mest karakteristiska för ett folk, en uppfattning som inte återfinns i fascismen. Den ur folket framvuxne ledaren har staten till sitt förfogande som förvaltningsapparat, medan hans följe är samlat i partiet. Stat och parti är sålunda två jämställda organ inom folket, medan i den fascistiska ideologin staten är den överordnade faktorn.

Den centrala punkten i den nationalsocialistiska ideologin är uppfattningen om ledaren som bäraren av den suveräna folkviljan. En ledare kan på ett helt annat sätt ge uttryck åt denna folkvilja än demokratins ständigt växlande majoriteter. Folkviljans suveränitet gör ledaren till suverän. Han innehar alla befogenheter. Han kan sedan överlåta befogenheter på honom underordnade organ och funktionärer. Han är sålunda i lika mån partiets ledare och statschef. Det är hans uppgift att samla alla medborgare i en folkgemenskap, där klasskillnaderna skall avvecklas.

Folkgemenskapen skall organiseras i ett "självförvaltande" samhälle. Detta bestod av organisationer för jordbruket (riksförsörjningsståndet), för de borgerliga yrkena (industri, hantverk, handel, osv.), för arbetslivet

(arbetsfronten), för det kulturella livet (rikskulturkammaren), m.fl. Självförvaltningen bestod i att ledarna för dessa organisationer själva måste vara verksamma inom organisationen. De var emellertid inte valda utan utnämnda uppifrån. Inom de flesta av dessa grupper hade partiet sina celler, samtidigt som varje organisation hade viss anknytning till ett organ inom statsförvaltningen. Den nationalsocialistiska samhällsordningen kännetecknas därigenom av en dubbelorganisation, som framkallade åtskilligt trassel.

Nationalsocialismen uppfattade folket som ett uttryck för en gemensam ras. Man utgick ifrån att raserna hade olika begåvning. Högst stod den nordiska rasen. Därefter kom medelhavsrassen och den östbaltiska. Sedan den alpina och den dinariska. Allra lägst ner på skalan stod judarna. Denna rasideologi står nu i klar motsättning till idén om folkgemenskap. Följden av nationalsocialismens biologiska tänkande skulle närmast bli ett kastsamhälle, påminnande om det indiska, alltså raka motsatsen till folkgemenskap. Denna ideologiska själv motsägelse bidrog till nationalsocialismens fall.

Ledaren som bärare av folkviljans suveränitet gav honom också makt över rättsskipningen. Följden var ett krav på att domstolarna vid sin tolkning av lagbestämmelserna skulle ta hänsyn till ledarens och hans medarbetares senaste uttalanden. Detta kom att medföra en begynnande rättsupplösning. Myndigheternas rätt att beröva en människa hennes frihet utan laga dom och rannsakan enbart på politiska grunder var en följd av denna inställning.

Den nationalsocialistiska ledartanken står också i motsats till talet om självförvaltning i de olika samhällsorganen. Över huvud taget finns det så många motsägelser i den nationalsocialistiska ideologin att man ur vissa synpunkter kan beteckna den som en ohållbar förening av olika ideologier. Rastanke kontra folkgemenskapstanke, ledartanke kontra självstyrelsetanke - systemet går inte ihop. Och det gick till sist också sönder.

NYVÄNSTERN

Det andra världskriget blev en seger för 1800-tals-idéerna, för demokratin, med dess konservativa, liberala och socialistiska strömningar, samt för den med demokratin förbundna kommunismen. I den demokratiska västern hoppades man att kommunismen i öster skulle utveckla sig i demokratisk riktning, medan kommunisterna å sin sida sökte utnyttja segern till fortsatt infiltration inom demokratierna. Detta resulterade i det kalla kriget mellan öst och väst. Samtidigt uppstod det i väster en växande spänning mellan de demokratiskt valda styrande å ena sidan, väljarna å den andra, samtidigt som det i kommunistländerna växte fram en allt starkare opposition mot den härskande kommunistiska klicken, en opposition, som kom till uttryck i den östtyska arbetarrevolten 1953, den ungerska 1956, den tjeckiska 1968, och den polska 1969. Missnöjet både i öst och i väst kom främst till uttryck bland studenterna. Den akademiska utbildningen hade i väst fått ett omfång som aldrig förr. Men de många studenternas möjlighet att senare få ett arbete som motsvarade deras utbildning tedde sig mycket ringa. Det var mot denna bakgrund som den nya vänstern växte fram.

Studenterna hade uppfostrats i den demokratiska respektive kommunistiska ideologien, alltså de 1945 segrande idéerna. De hade emellertid sett hurusom praktiken i både öst och väst stod i klar motsättning till de idéer som makthavarna påstod sig följa. De grep därför tillbaka på äldre radikala idéer, på liberalism och marxism. På så sätt uppkom noliberalismen (se under *Liberalismen*) och nymarxismen, som blev den dominerande ideologin i nyvänstern.

Nymarxismen har tagit upp Marx' lära om klasskampen och gjort den till ett slags frälsningslära. Alla företeelser i nutiden förklaras vara ett uttryck för motsättningen mellan borgarklass och arbetarklass. Jämlikheten, som varit ett mål både för liberalism och marxism, måste äntligen genomföras. Socialdemokraterna i väster ansågs ha svikit socialismen. De hade gått samman med kapitalisterna. De fungerade som arbetarnas talesmän inom ramen för det kapitalistiska samhälle som de i grund och botten accepterat. Nu måste arbetarklassen göras medveten om

nödvändigheten av att den själv övertog makten och definitivt förvandlade samhället i socialistisk riktning. Studenterna skulle företräda arbetarna och därmed bli proletariats elit.

Det visade sig emellertid snart att nymarxismen inte fick något fotfäste i arbetarorganisationerna. I kommunistländerna slogs studentrevolutionerna ner med järnhand. I demokratierna blev de en övergående episod. Den franska s.k. majrevolutionen 1968 krossades av samhällets polismakt och resulterade sedan i den största valseger som gaullisterna någonsin vunnit, alltså en totalseger för de borgerliga, de gammalliberala och konservativa kretsarna.

Nymarxister och noliberaler har i långa stycken samverkat. Nymarxisterna har dragit det längsta strået i detta samspel. I själva verket är emellertid deras jämlikhetsideologi en parallell till de liberala jämlikhetsidéerna under franska revolutionen. Då krävde borgarna jämlikhet för att på det sättet krossa adeln. Nu kräver studenterna samma jämlikhet för att kunna krossa det nuvarande demokratiska etablissemang. När borgarna blivit härskande klass, kastade de jämlikheten i papperskorgen. På samma sätt kommer de intellektuella att strunta i jämlikheten, när de som härskande teknokrati blivit den ledande klassen i samhället. Nyvänstern är därför ingenting annat än ett uttryck för en ny intellektuell samhällsgrupp som eftersträvar den absoluta makten och som vill utnyttja arbetarna för att med deras hjälp komma upp i ledarställning. Huvudmassan av Europas och Amerikas arbetare synes emellertid ha genomskådat sammanhanget och sagt ett klart nej till nyvänstern. Den är och förblir en tillfällig företeelse inom intellektuella fåtalsgrupper.

NYSVENSKHETEN

Den nysvenska ideologin har vuxit fram på 1930-talet som ett försök att skapa en till svenska förhållanden anpassad motsvarighet till de nya idéerna på den europeiska kontinenten. Det svenska arvet av frihet och självstyrelse gav emellertid redan från början åt nysvenskheten en prägel som skilde den från fascism och nationalsocialism

med deras diktaturtendenser. Den ville emellertid i likhet med fascism och nationalsocialism övervinna klasskampen och bygga upp ett klasslöst samhälle som uttryck för nationens samlade intresse. Den krävde från början en korporativ omdaning av samhället. Därmed kom den i motsatsställning inte bara till diktatursvärmande nationalsocialister utan också till konservativa bakåtsträvar. Själva ordet nysvensk kom till som ett uttryck för uppfattningen att svenskheten kan hålla sig levande endast genom en ständig förnyelse.

Den nysvenska åskådningen bygger på uppfattningen om historien som ett växelspel mellan sociala och ekonomiska, politiska och militära, geografiska och intellektuella, psykologiska och biologiska drivkrafter. Utvecklingens riktning bestäms av det sätt på vilket dessa krafter inbördes är kopplade. Människan är historiens tekniker, som har att så koppla utvecklingens drivkrafter att de av människan uppställda målen förverkligas. Det är människans strävan att göra verkligheten till ett uttryck för sitt ideal, som vi kallar kultur.

Folk, samhälle och stat har enligt den nysvenska åskådningen vuxit fram ur den historiska utvecklingen. Folket eller nationen är en grupp människor, som släktled efter släktled lever och verkar inom vissa bestämda gränser, och som därför har en gemensam historia, ett gemensamt land, ett gemensamt språk, gemensamma seder och bruk, och en gemensam kulturform. Samhället är folkets arbetsfördelning; det består av olika verksamhetsområden. Staten är det över den samhälleliga arbetsfördelningen stående organ som har att samordna de olika verksamheterna samt utåt och inåt företräda folkets samlade enhet. Landet med dess naturresurser, dess företag och institutioner tillhör ytterst det genom tiderna levande folket, den nationella helheten.

Detta är bakgrunden till huvudlinjen i nysvensk ideologi, korporatismen. Eftersom samhället består av olika verksamhetsområden, är det naturligt att folket organiseras på denna grundval. Inte ett egoistiskt intresse i motsats till andra intressen, som i klassamhället, skall ligga till grund för samhällets uppbyggnad (den sociala strukturen), utan den gemensamma uppgiften, näringsgrenen,

branschen, yrket. Arbetare, tjänstemän och företagare inom ett och samma område skall alla tillhöra en och samma korporation. I korporationernas av medlemmarna valda stämmor och styrelser skall alla olika intressen vara företrädade. Korporationerna skall överta en del av de uppgifter som nu handhas av statsförvaltningen. De skall alltså bli självstyrande på samma sätt som kommuner och landsting.

Då staten skall vara det samordnande organet, som skall stå över korporativa särintressen, bör det främsta statsorganet, regeringen, inte göras beroende av någon eller några bestämda korporationer. Regeringschefen bör därför väljas direkt av folket på samma sätt som den franske presidenten. Regeringschefen utser regeringens övriga medlemmar. Det tillkommer sedan regeringen att i olika frågor skaffa sig majoritet i riksdagen genom att söka få till stånd samverkan mellan så många grupper som möjligt. I fall där regering och riksdagsmajoritet inte kan komma överens skall frågan hänskjutas till folkomröstning.

Eftersom korporatismen betraktar varje företag som en del av det gemensamma nationella näringslivet, framstår det som felaktigt att de som satsat kapital i företaget ensamma skall vara dess ägare. Korporatismen vänder sig därför både mot kapitalismen med dess privatägda och kommunismen med dess statsägda företag. Äganderätten till ett företag skall tillkomma företaget självt. Gentemot kapitalismens privatägda och kommunismens statsägda företag ställer korporatismen det självägande företaget, där de tre produktionsfaktorerna arbete, kapital och företagssamhet samverkar i det helas tjänst. Detta kallas den korporativa företagsreformen.

Korporatismen syftar sålunda till att organisera samhället i jämställda socialgrupper, byggda på de olika verksamhetsområdena. Korporatismens mål är det klasslösa samhället. Genom ett gradvis skeende upphävande av klassskillnaderna (den sociala integrationen) vill korporatismen nå fram till detta mål.

En naturlig konsekvens av den korporativa tanken är samnationalismen. Liksom socialgrupperna i det korporativa samhället är likställda och samverkar i tjänst åt den nationella helheten, bör folken som likaberättigade par-

ter samverka i en övernationell gemenskap i tjänst åt gemensamma kulturvärden. En konsekvens av detta är en europeisk statsgemenskap. Och allra ytterst en på självständiga nationer och raser i samverkan uppbyggd, enad värld. Detta slutmål ligger emellertid ännu så långt fram i tiden, att det bara kan tjäna som riktpunkt för den utveckling vi har att forma och påverka.

En konsekvens av uppfattningen om näringslivet som ett uttryck för folkets gemensamma strävanden blir också kravet på att de tekniska hjälpmedel som står till vårt förfogande skall anpassas till de behov som de gemensamma nationella målen innebär. Människan skall vara maskinernas herre, inte tvärtom. Eftersom korporatismen engagerar människorna via korporationerna i lösningen av vår tids problem, inte minst av dem som miljöhot och råvaruknapphet medfört, måste människorna ges en utbildning som möjliggör deras insatser. Den samverkan som korporatismen förutsätter kräver en likartad uppfostran för hela folket, så att de av uppfostran präglade klasskillnaderna försvinner. Det är detta hävdande av människornas gemenskap inte bara i nationella intressen utan också i kultur, liksom framhållandet av kulturens företräde framför ensidigt materiella intressen, som kallas den nya humanismen.

Den nysvenska åskådningen förenar liberalismens frihetsideal med socialismens gemenskapstanke och konservatismens känsla för det historiska sambandet. Den tolkar treklangen staten—socialgrupperna—människorna i motsats både till ensidig individualism och ensidig kollektivism. Den förenar nationalismens rotfäste i det egna folket med strävan till mellanfolklig samverkan i övernationella former. Den söker övervinna motsättningen mellan ensidig materialism och ensidig idealism i ett levande samspel mellan aning och forskning, mellan kulturell fördjupning och ekonomiskt framåtskridande, mellan frihet, solidaritet och rättvisa.

NATIONALISMEN

En ideologi är en helhetssyn som vill ge en samlad bild av utvecklingen, människan, samhället och staten. Liberalism, socialism, kommunism, konservatism, syndikalism, anarkism, fascism, nationalsocialism och korporatism är sådana ideologier. Vi skall nu ta upp tre idéer, som inte i sig utgör ideologier men som kan ingå som beståndsdelar i en ideologisk helhetsbild. Det är nationalismen, demokratin och rättsstatsidén.

Nationalismen uppfattar folket eller nationen som ett värde. Man har ibland liknat nationen vid ett levande väsen, där människorna fungerar på samma sätt som cellerna i en kropp. De celler som bygger upp människokroppen förnyas (med undantag för nervcellerna) på sju år. Cellerna kommer och går, men kroppen är densamma. På samma sätt följer släktleden på varandra i ett folk, men folket är detsamma genom tiderna. Det bör emellertid understrykas att detta är en liknelse. Inga liknelser håller helt. Ett folks karaktär kan t.ex. förändras genom invandring. Man har då liknat nationen vid en släktkedja, där de olika generationerna motsvarar olika tidevarv i ett folks historia, och där invandring motsvaras av främmande ingiften.

Ett folk har ett gemensamt språk, i varje fall som regel. Det finns undantag, såsom t.ex. schweizarna. Ett folk har sitt eget land, inom vars gränser det lever. Här utgör det judiska folket före Israels tillkomst ett undantag. Ett folk har en gemensam historia. Här finns det inga undantag. Den gemensamma historien sätter sin prägel på folket, på dess statsskick och samhällsinstitutioner. Den är kanske den viktigaste faktorn vid nationens utformning. Ett folk har sina särskilda seder och bruk. Det har ett gemensamt sätt att leva och framträda; man kallar detta dess sociala beteendemönster. Det är beteendemönstret som gör att man ofta på en människas uppträdande kan se vilken nation hon tillhör. Genom att ärftliga egenskaper fortplantas från generation till generation kommer ett folk också att ha ett gemensamt biologiskt arv, som dock delvis kan förändras genom invandring.

Varje nation kommer av dessa skäl att utgöra en personlighet för sig. Det är olikheten mellan olika folk, som

ger mänskligheten dess färg och dess rörlighet. Känslan av samhörighet inom ett folk är en stor tillgång. Man känner sig ett med sitt folk i avgörande eller kritiska stunder. Man upplever dess land som sitt. Man känner sig bunden till den bygd där man vuxit upp. Man känner sig som bärare av sitt folks öde genom tiderna, som medansvarig för dess framtid. Man är påverkad av den diktning, den konst och den musik som tolkar det egna folkets, den egna miljöns upplevelser, känslor och tankemönster.

Under tidernas lopp kan statsskick och samhällsordning växla inom ett och samma folk. Nya idéer, nya konstformer, nya diktarter ersätter gamla. Sambandet mellan tiderna inom ett folk, det som vi kallar traditionen, kan hållas levande endast genom ständig förnyelse. Detta innebär att nationalismen kan knytas till snart sagt vilka ideologier som helst. Det förekom en utpräglad nationalliberalism under 1800-talet. Friheten för människorna borde också bli en frihet för folken. Marxismen har knutits ihop med nationalismen i både Sovjetunionen och Kina. I Vietnam har kommunismen blivit en nationalkommunism, där det nationella faktiskt kommit att överväga på grund av trycket utifrån. Konservatismen har varit nationell alltifrån begynnelsen, även om den moderna liberalkonservatismen är det i betydligt mindre grad än äldre reformkonservatism. Den nysvenska korporatismen bygger direkt på nationalismens grund. Det är nysvenskheten som kopplat samman nationalismen med kravet på ständig förnyelse. Det är nysvenskheten som kopplat samman nationalismen med den moderna beteendemönsterpsykologin. Och det är nysvenskheten som starkare än kanske någon annan ideologi låtit nationalismen som princip växa ut till samnationalism - ömsesidig respekt och samverkan mellan likaberättigade människor och socialgrupper fordrar som konsekvens ömsesidig respekt och samverkan mellan likaberättigade nationer.

DEMOKRATIN

Demokratatin är ursprungligen en liberal idé. Men den har senare accepterats både av socialister och konservativa. Demokratatin utgår från föreställningen om en gemensam

"folkvilja". Denna folkvilja anses suverän, dvs. den är de enskilda människornas lag. Folkviljan kommer till uttryck i de allmänna valen till riksdagar och parlament eller i allmänna folkomröstningar. Det är majoritetens kandidat som blir vald, och det är majoriteten som bestämmer i en folkomröstning. Detta kan kallas demokratins ideologiska bakgrund.

Till den ideologiska sidan hör också principerna om frihet och jämlikhet. Alla människor skall göras fria i en demokrati. De skall ha rätt att hysa vilka åsikter de vill och verka för dem utan risk för efterräkningar. Alla människor är i princip lika och handlar förnuftsmässigt i enlighet med sina intressen. Skillnaden mellan människor i fråga om olika temperament och läggning behandlas som oväsentlig. De skillnader som beror på motsatta intressen kan avskaffas genom att orsaken till motsättningen undanröjs.

I praktiken är demokratin en metod för beslutsfattande, en statsform. Människorna i ett folk har en röst var, alltså lika rösträtt. De utser i allmänna val de representanter som å deras vägnar skall besluta. Vid valtilfället representerar väljarna den suveräna folkviljan. Men med valhandlingen överlämnar de rätten att företräda denna till de valda ombuden. Riksdagen blir mellan valen folkviljans uttryck. Men riksdagen överlämnar i sin tur alla verkställande befogenheter till en regering, som helst skall utgå ur riksdagens majoritet eller i varje fall kunna stödja sig på en majoritet i riksdagen. Regeringen i sin tur utser tjänstemännen i statsförvaltningen, som därmed också de indirekt kommer att representera folkviljan. I vissa fall kan rätten att företräda folkviljan gå tillbaka till väljarna, som då direkt får avgöra en fråga i en folkomröstning. Detta system praktiseras särskilt i Schweiz. I andra fall kan väljarna utse två organ som får dela makten sinsemellan men som båda i lika mån representerar folkviljan. Detta är fallet i Förenta Staterna, där folket väljer dels kongressen (motsvarigheten till vår riksdag) och dels presidenten. Att presidenten är folkvald förklarar hans starka ställning i amerikansk politik. Det amerikanska systemet har sedan delvis efterbildats i Frankrike.

Den demokratiska statsformen anses garantera existensen av vissa värden: medborgerlig frihet, personlig rätts-säkerhet, likhet inför lagen, mänsklig jämlikhet, folkligt medinflytande. Dessa värden brukar därför kallas de demokratiska värdena.

På sina håll säger man att det inte räcker med ett demokratiskt statsskick, alltså med en formell politisk demokrati. Jämlikheten kan inte förverkligas om människor har alltför olika inkomster. Därför kan man enligt denna uppfattning inte vara demokrat och anhängare av kapitalismen på samma gång. En demokrat måste samtidigt vara socialist. Det har också sagts att ju högre nivå ett beslut fattas på, desto mera likartat kan det verka på alla människor, och desto mera står det i överensstämmelse med jämlikhetens princip. Detta betyder att den demokratiska jämlikheten helt kan förverkligas endast av en diktatur. Denna slutsats har kommunismen dragit. Den kallar en kommunistisk diktatur för folkdemokrati. Därmed har emellertid diskussionen om demokratin helt sparat ur.

Vi måste skilja mellan demokratins ideologiska bakgrund, demokratin som statsform, och de demokratiska värdena. Den kommunistiska tolkningen av demokratibegreppet kan vi i detta sammanhang lämna ur räkningen.

RÄTTSSSTATSIDÉN

Den tredje av de idéer som kan utgöra en beståndsdel i en ideologi och som vi här skall ta upp är idén om rättsstaten. Den innebär att förhållandet mellan staten, samhället och människorna skall regleras av bestämmelser rörande människors, grupper och institutioners rättigheter respektive skyldigheter, dvs. lagarna. Statens organisation och de särskilda statsorganens befogenheter bestämmas i grundlagar, tillsammanstagna kallade ett lands författning eller konstitution. De i grundlagsenlig ordning tillkomna statsorganen stiftar sedan de lagar och förordningar som institutioner, grupper och enskilda människor har att rätta sig efter. En människa som följer lagens bud och handlar i enlighet med dess bestämmelser skall vara okränkbar. Lagarna skall tillämpas av domstolar. Dessa skall döma i överensstämmelse med lagens

bestämmelser och får inte låta påverka sig av ovidkommande hänsyn, ej heller falla undan för påtryckningar från mäktiga stats- och samhällsorgan eller inflytelserika grupper i samhället. Ingen skall kunna berövas sin frihet, sin egendom eller sin rätt att verka utan laga rannsakan och dom, dvs. efter ett av domstol med stöd av gällande bestämmelser fattat beslut. Ingen skall kunna dömas ohörd. En anklagad skall alltid ha rätt att försvara sig. Lagen skall tolkas och tillämpas på samma sätt oberoende av vilken ställning som en anklagad intar i samhället. Ingen, vare sig myndighet, organisation eller enskild människa, skall ostraffat kunna handla i strid med gällande lag och förordning. Detta är rättsstatens princip.

De demokratiska riktningarna, både konservativa, liberala och socialistiska, har byggt in rättsstatsidén i sina ideologier. Sammalunda är fallet med den nysvenska korporatismen. Kommunismen och nationalsocialismen står däremot utanför rättsstatsidén. Både i Sovjetunionen och på sin tid i Tredje riket kunde människor av myndigheterna av politiska skäl berövas sin frihet och inspärras i läger utan att de dömts av domstol och haft möjlighet att försvara sig. Fascismen intog på denna punkt en viss mellanställning: rättsstatsprincipen tillämpades där men icke i den utsträckning som man kräver i en demokrati eller i ett korporativt samhälle av nysvensk modell.

NYSVENSKHET OCH LIBERALISM

Vi skall nu göra kortfattade jämförelser mellan den nysvenska korporatismen och andra ideologier. Liberalismen har framstått som en av de åskådningar som allra starkast skiljer sig från den nysvenska. Mot den ensidiga liberala individualismen sätter nysvenskheten kravet på solidaritet mellan människan och nationen, mellan människan och hennes arbete, hennes livsuppgift och därmed den yrkesgrupp hon tillhör. Mot den ursprungliga liberalismens hävdande av marknadskrafternas fria spel sätter nysvenskheten sin korporativa ramhushållning, mot den liberala kapitalismen står den korporativa äganderättsreformen, det självägande företaget. Mot nuliberalismens upplösning av alla gemensamma normer står den nya humanismens krav på nya normer,

anpassade till det moderna samhällets förutsättningar.

Det finns emellertid beröringspunkter mellan nysvensk korporatism och socialliberalism på främst två punkter. Den svenska socialliberalismens strävan att få fram ett representantskap för de anställda i företagens ledning och en lagfäst andel i vinsten ligger i linje med nysvenskhetens korporativa företagsreform, även om denna genom sin ändring av ägandeförhållandena går längre än socialliberalismen. Socialliberalismens sinne för ökad folkbildning, som även fanns med i den äldre liberalismen, sammanfaller med den nya humanismens strävan att bildningsmässigt skapa en gemensam kulturgrund för hela folket och göra massorna delaktiga i det aktuella kulturlivet. Nysvenskhetens hävdande av den enskilda människans värde som personlighet i motsats till den av materialistiskt och statistiskt tänkande präglade kollektivismen har också sin motsvarighet på liberalt håll.

NYSVENSKHET OCH MARXISM

Marxismen utgår från att de ekonomiska drivkrafterna, produktionsfaktorerna, är de helt dominerande i den historiska utvecklingen. Nysvenskheten utgår från att ett växelspel mellan en rad olika drivkrafter bestämmer utvecklingen. Marxismen hävdar att motsättningen mellan borgerlighet och arbetarklass skall leda fram till en kris, revolutionen, och att ur denna kris den proletära diktaturen skall växa fram som den naturliga syntesen. Nysvenskheten svarar att om en sådan kris växer fram, är detta följden av det sätt på vilket människorna handlar i krisögonblicket. Eftersom en syntes skall innehålla något från både den ena och den andra av de parter vilkas inbördesstrid lett fram till krisen, och dessutom något annat och nytt, så är det naturligare att korporatismen växer fram som den nya syntesen; den proletära diktaturen skall ju enligt Marx företräda arbetarklassen, dvs. bara den ena sidan i det förflutna.

Marxismen uppställer klasskampen som det enda sättet att nå fram till en rättvisare ordning. Nysvenskheten anser att klasskampen bara leder fram till fördelar åt en del av folket och dessutom skapar bitterhet och missnöje

på många håll. Den vill därför i stället använda den sociala integrationen, dvs. sammansmältningen av klasserna till ett klasslöst samhälle, som medel och mål.

Marxismen anser att staten enbart är ett medel för den härskande klassen att förtrycka de andra. Den vill därför avskaffa staten. Nysvenskheten anser att statens avskaffande betyder maktens samling i händerna på en ny härskarklass, teknokratin, och att vi därför måste eftersträva en stat som står fri i förhållande till olika sociala grupper. Marxismen anser att religionen är ett uttryck för den härskande klassens intressen, avsedd att ge människorna en tro på fördelar i ett kommande liv och därmed få dem att avstå från fördelar i den nuvarande tillvaron. Den är följaktligen ett opium för folket. Nysvenskheten menar att religionen är ett uttryck för människans djupaste samkänsla med livet, med universum i dess helhet, och därmed en av de starkaste drivkrafterna i utvecklingen.

Gemensamt med marxismen har nysvenskheten uppfattningen att de ekonomiska faktorerna har en stor betydelse, även om de inte har all betydelse. Den erkänner existensen av en klasskamp som förorsakats av orättvisorna i det kapitalistiska systemet, men den vill inte fullfölja klasskampen, utan genom den korporativa företagsreformen m.m. avskaffa klasskampens orsaker och möjliggöra den sociala integrationen.

NYSVENSKHET OCH KOMMUNISM

I den mån kommunismen framträder som den radikala marxismen framgår nysvenskhetens förhållande till denna strömning av närmast föregående framställning. Marx talar om de tre utsugarsamhällena: det antika slavsamhället, det medeltida feodalsamhället, och det nutida kapitalist-samhället. Det kommunistiska samhället är då det fjärde utsugarsamhället, det teknokratiska. De höga partifunktionärerna, industrins och jordbrukets toppmän, statsförvaltningens högsta ämbetsmän och de intellektuella utgör tillsammans i sovjetsamhället en privilegierad överklass. Genom sin ensamrätt till det gemensamma produktionskapitalet har denna överklass en total makt över näringslivet och därmed möjlighet att skaffa sig förmåner på de stora

massornas bekostnad. Nysvenskheten betraktar det kommunistiska samhället som raka motsatsen till vad den själv vill åstadkomma. Den ställer upp korporatismen med dess självägande företag, dess personliga initiativ och dess medbestämmanderätt för de anställda som kommunismens motpol och som det framtida skyddet för frihet och rättssäkerhet gentemot godtycket och förtrycket i det kommunistiska diktatorsamhället.

NYSVENSKHET OCH SOCIALDEMOKRATI

Socialdemokratien har sina äldsta rötter i marxismen men var redan på ett mycket tidigt stadium starkt påverkad även av andra strömningar, främst de franska socialisterna. Hjalmar Brantings franska sympatier är allmänt dokumenterade. Socialdemokratien har sedan steg för steg frigjort sig från marxismen och åtminstone delvis sökt ersätta klasskampen med samarbete (titeln på Ernst Wigforss' främsta bok var *Från klasskamp till samverkan*). Nysvenskheten har därför redan från början tagit intryck av sådana socialdemokratiska tänkare som Wigforss och Rickard Lindström. Både nysvenskhet och socialdemokrati har det klasslösa samhället som mål. Bådadera avvisar den våldsamma revolutionen som medel. Socialdemokratien anser sig inom ramen för den nuvarande parlamentariska demokratin kunna omforma samhället. Nysvenskheten anser den parlamentariska demokratin föråldrad och anser det nödvändigt med en ny startpunkt, ett övergripande beslut av regering och riksdag om en ny ekonomisk, social och politisk målsättning. Socialdemokratien har upprätthållit en regim där endast halva folket varit företrätt i statens styrelse. Nysvenskheten vill förändra principerna för regeringsbildningen i sådan riktning att olika grupper alltid blir företrädade. Socialdemokratien företräder en blandekonomi där stats- och privatkapitalistiska tendenser blandas. Nysvenskheten vill med korporatismen avskaffa både stats- och privatkapitalism och skapa ett av alla produktionskrafter i förening buret näringsliv. Nysvenskheten uppfattar blandekonomin som en övergångsföreteelse och uppfattar korporatismen som den logiska konsekvensen av de strävanden som socialdemokratien innefattar i ordet demokratisk socialism. Nysvenskheten anser att socialdemokra-

tin i alltför hög grad låtit sig påverka i sin kulturpolitik av de nuliberala strömningarna, som dåligt kan förenas med socialistiska eller korporativa ideal. Den anser att ekonomisk politik, social politik och kulturpolitik bör vara ett uttryck för en och samma nationella och folkliga grunduppfattning.

NYSVENSKHET OCH KONSERVATISM

Nysvenskhetens tro på det nödvändiga i en ständig förnyelse, och dess uppfattning om att en radikal förändring av själva samhällsgrunden ibland kan vara behövlig, skiljer den från konservatismen, som hela tiden vill bygga vidare på det beståendes grund. De bestående samhällsformerna kan bli så föråldrade och så illa anpassade till den faktiska utvecklingen, att ett försvar för dem bara blir ett försvar för de i ögonblicket maktägandes eller välbeställdas privilegier. Det är därför som konservatismen i väster ofta blir de rikas parti, medan konservativa strömningar håller på att växa fram i öster som försvar för den där härskande röda teknokratin.

Nysvenskheten har åtskilligt gemensamt med den gamla reformkonservatismen, med dess idéer om nationen såsom ett genom tiderna levande väsen, om den enskildes ansvar för nationen, och om privatintresset såsom underordnat riksintresset. Nysvenskheten har däremot föga gemensamt med den moderna liberalkonservatismen, som slår vakt kring den bestående kapitalismen och den bestående parlamentariska demokratin. Jo, två ting: också liberalkonservatismen hävdar nödvändigheten av ett starkt försvar och av rättsordningens upprätthållande.

NYSVENSKHET OCH SYNDIKALISM

Mellan nysvensk korporatism och syndikalism finns det klara beröringspunkter: det syndikalistiska samhället avses uppbyggt av producentkooperativ, av vilka vart och ett väljer representanter till en kongress, som avgör gemensamma angelägenheter. Syndikalismens producentkooperativ påminner om nysvenskhetens korporationer. Gemensamt

med syndikalismen har nysvenskheten också motviljan mot förstatligande. Däremot skiljer sig den nysvenska korporatismen såtillvida från syndikalismen, som denna gör producentkooperativen till ägare av företagen, medan nysvenskheten låter varje företag äga sig självt.

En skillnad är också inställningen till staten. Syndikalismen tror liksom marxismen på statens bortdöende; dess verksamhet skall helt övertas av kooperativen och deras representantförsamling. Nysvenskheten anser detta orealistiskt och ser i en samordnande statsledning en nödvändig förutsättning för samhällets funktion.

NYSVENSKHET OCH NATIONALSOCIALISM

Nysvenskheten har ofta i propagandan sammankopplats med nazismen. Man hänvisar till att rörelsen under andra världskriget ansåg en axelseger fördelaktigare än en seger för de allierade. Detta bevisar emellertid ingenting: samma inställning hade den finska socialdemokratin. Redan i ett av sina första nummer under 1932 drog *Vägen Framåt* upp en klar skiljelinje mellan nysvensk ideologi och nazistisk. Under andra världskriget framhölls framför allt tre punkter i nazismen, som nysvenskheten vägrade acceptera: Führerprincipen, den biologiska materialismen och rättssubjektivismen. Führerprincipen var liktydig med diktatur; nysvenskheten ansluter sig helt till principen om en stat, byggd på yttrande-, tanke-, tros-, församlings-, och föreningsfrihet. Nysvenskheten erkänner icke den biologiska faktorn, rasen, som den dominerande i samhällsutvecklingen; den hävdar rasernas likaberättigande men därmed inte deras likhet. Rättssubjektivismen, som innebär att domstolarna skall tolka lagarna efter politikernas senaste uttalanden, står helt i strid med nysvenskhetens fulla anslutning till rättsstatens idé. Nysvenskheten kan inte acceptera att personer av politiska skäl skall kunna berövas sin frihet eller fräntas sina medborgerliga rättigheter.

Gemensamt med nationalsocialismen har nysvenskheten däremot den s.k. folkgemenskapstanken, drömmen om det klasslösa samhället, samt strävandet efter en förening av nationell tradition och modern verklighet.

En klar skiljelinje mellan nysvenskhet och national-socialism utgör antisemitismen. Nationalsocialismen utgick från föreställningen om en centralt ledd judisk världssammansvärjning, som syftade till att göra det judiska folket till ett jordens herrefolk. Samtidigt ansåg den att judarna hade vissa ärftliga negativa anlag som man måste skydda sig mot. Nysvenskheten anser talet om den judiska världssammansvärjningen som en ren fantasiföreställning, närmast jämförbar med myten om den suveräna folkviljan. Att det finns en judisk nationalism, och att denna kan ta sig extrema uttryck i föreställningar om judarna som "Guds egendomsfolk" är i sig inte något märkvärdigt. Sådana föreställningar har förekommit hos de flesta folk, inte minst hos det svenska. Medan nationalsocialismen ville placera judarna lågt på en nationernas ranglista, som toppades av det tyska folket, hävdar nysvenskheten principen om alla folks likaberättigande, en princip, från vilken självfallet det inte finns någon anledning att undanta judarna. De har sina fel och förtjänster som alla andra folk. Att det under andra världskriget förekom tillspetsade uttalanden om judarna och deras politik från nysvenskt håll är bara ett uttryck för att den nysvenska rörelsen sympatiserade med den ena sidan, medan judarna befann sig på den andra. I extrema situationer, som under ett krig, blir formuleringarna ofta extremare än under normala tider - jämför extremismen i de formuleringar som från annat håll gjordes om tyskarna.

NYSVENSKHET OCH FASCISM

Det finns onekligen fler beröringspunkter mellan nysvenskhet och fascism än mellan nysvenskhet och national-socialism. Det är framför allt den korporativa tanken hos fascismen som utgör ett föreningsband. Skillnaden ligger i öppen dag: diktaturprincipen och imperialismen. Nysvenskheten kan, med sin inställning till frihetens värde, icke acceptera diktaturen. Hos fascismen var diktaturtanken dock aldrig lika fast förankrad som hos nationalsocialismen: Mussolini brukade tala om "korporativ demokrati" som slutmålet. Nysvenskheten har inte använt detta uttryck, men den torde mena detsamma när den talar om korporatismen som nästa steg i det fria samhällets utveck-

ling. Våldet som medel i den politiska kampen, ett folks rätt att med åberopande av en högre kultur erövra andra folk, kan nysvenskheten inte acceptera. Det bör emellertid understrykas att denna på kulturen byggda imperialism är en tanke som en gång fördes fram av Karl Marx. I samband med den dansk-tyska striden om Slesvig-Holstein 1848-9 skrev Marx en artikel, i vilken han krävde att det tyska folket med den överlägsna kulturens rätt borde bryta ner det danska motståndet.

En annan skillnad mellan nysvenskheten och fascismen är uppfattningen om elitens roll i samhället. Nysvenskheten erkänner visserligen att det alltid på varje område i samhället är ett fåtal som går i spetsen, därför att alla människor är olika och bara ett fåtal på varje område är speciellt lämpade och begåvade just på ifrågavarande område. Nysvenskheten anser emellertid att detta fåtal måste hävda sig i full frihet, inte genom att det erhåller särskilda rättigheter. Nysvenskheten vill engagera alla eller i varje fall så många som möjligt i varje verksamhet; därför är anslutningen till nysvenskhetens korporationer obligatorisk. Fascismen gjorde däremot anslutningen till korporationerna frivillig. De anslutna utgjorde eliten. De hade rätt att besluta även å de oorganiserades vägnar, även om dessa aldrig tillfrågats om sin mening.

En beröringspunkt mellan nysvenskhet och fascism liksom mellan nysvenskhet och nationalsocialism är kampen för det klasslösa samhället, för den sociala integrationen, och motsatsställningen till klasskampen såsom medel att nå detta mål.

NYSVENSKHET OCH DEMOKRATI

Nysvenskheten betraktar demokratin som ett stadium i det fria samhällets utveckling, korporatismen som nästa stadium. Nysvenskheten betraktar den demokratiska ideologins tro på en suverän folkvilja som manifesterar sig i de allmänna valen såsom ren vidskepelse. Någon sådan folkvilja existerar inte i sinnevärlden. Nysvenskheten betraktar den parlamentariska demokratin som ett föråldrat statsskick och har aldrig lyckats förstå det förnuftiga i att uppdelat folket i två hälfter, arbetare och borgare,

av vilka varje hälft betecknar den andra som tvivelaktig, okunnig, omoralisk och över huvud taget oförmögen att handha statens och samhällets angelägenheter. Däremot är nysvenskheten i lika hög grad som demokratin anhängare av medborgerlig frihet, personlig rättssäkerhet, likhet inför lagen, folkligt medinflytande och mänsklig integritet. Nysvenskheten anser att demokratin steg för steg leder utvecklingen fram till ett teknokratiskt överklassamhälle, ett pampvälde av intellektuella, som till sist förkväver både friheten, rättssäkerheten och det folkliga medinflytandet. Nysvenskheten ser i korporatismen det främsta medlet att för framtiden bevara frihetsvärdena, rättstryggheten och det folkliga engagemanget i det moderna samhället. Vad demokratin pionjärer en gång ville åstadkomma med demokratin, det vill nysvenskheten mot bakgrunden av en helt ny samhällssituation åstadkomma med korporatismen: frihet, rättssäkerhet, folkligt medinflytande. Därtill stryker nysvenskheten starkt under en faktor som demokratin pionjärer inte lika hårt tryckte på: den mänskliga solidariteten.

NYSVENSKHETEN ÄR EN DYNAMISK IDEOLOGI

Den nysvenska ideologin har under årens lopp genomgått en fortlöpande utveckling. Den har ständigt påverkats av nya erfarenheter, nya vetenskapliga forskningsresultat, nya kulturella strömningar. Under de första femton åren fram till 1945 stod nysvenskheten under intrycket av dåtidens nya rörelser, främst fascism och nationalsocialism, även om nysvenskheten hela tiden sökte hävda sin egenart gentemot dessa ideologier. Efter 1945 följde en ideologisk förnyelse. Det var framför allt den nya amerikanska psykologin, läran om beteendemönstren, den nyfreudianska uppfattningen om trygghetsbehovet som normalmänniskans starkaste drift, samt konsekvenserna av modern grupppsykologi och modern konstitutionspsykologi, som kom in i bilden. Därtill kom uppfattningen om det aktuella industrisamhällets fortgående byråkratisering, närmast framförd av amerikanen James Burnham, som lade grunden till den nysvenska tesen om demokratin teknokrativering. Slutligen var det det begynnande talet om miljöförstöringen, framfört av amerikanen Fairfield Osborn och vår egen

Georg Borgström, som kom att spela en roll för nysvenskt tänkande. Så småningom kom den europeiska enhetstanken att göra sig gällande och driva fram talet om samnationalism. Nysvenskheten hade alltså redan i början på 50-talet hunnit fram till ståndpunkter som i demokratin blivit aktuella först 20 år senare.

Typisk för den nysvenska idéutvecklingen och dess medvetna anpassning till växlande yttre förutsättningar är korporatismens ställning i den nysvenska ideologin. På 30-talet var korporatismen ett medel att motverka vad man brukade kalla den kapitalistiska produktionsanarkin med dess ständiga växlingar mellan hög- och lågkonjunktur. Den var en krisförebyggande samhällsform utan att slå över till kommunismens ytterlighet. Under efterkrigstiden med dess växande makt för intellektuellt skolade funktionärer blev korporatismen medlet att bekämpa teknokratiseeringen av samhället, och när koncentrationstendenserna på 60-talet började slå alla rekord, framstod korporatismen som vägen till decentralisering.

Den nysvenska ideologin är en dynamisk ideologi. Den lever, utvecklas och skjuter nya skott. Men genom tidernas skiften består dess tre grundvärden: korporatismen, samnationalismen och den nya humanismen. Och som det allt övergripande målet för nysvensk strävan stod, står och skall stå den gemensamma mänskliga kulturen.

POLITISK ORDLISTA

Korta förklaringar av politiska termer och uttryck, även sådana som inte finns med i den föregående texten.

"(*)" = se detta ord.

AGRARSAMHÄLLE (jordbrukssamhälle). Samhället före industrialismens genombrott. Agrarpolitik = jordbrukspolitik. Agrara problem = jordbruksproblem.

ALIENATION. Ensamhet, främlingskap, isolering. Marx använde ordet för att beteckna arbetarens främlingskap i det kapitalistiska företaget. I modern tid används det för att beteckna människors ensamhet, exempelvis i storstädernas förortssamhällen.

ALLIANS. Tillfällig sammanslutning av suveräna stater för uppnående av vissa konkreta mål, ofta till försvar mot en annan allians. Exempel: Västalliansen NATO, och Östalliansen grundad på Warszawapakten. Man talar ibland också om allians mellan olika partier i en demokrati. Jfr *Statsförbund*.

ANARKISM. Åskådning enligt vilken samhället skall bestå av helt självständiga individer, som utan mellankomst av någon överhet eller yttre ordning skall leva i fullständig harmoni. Anarkismen kan betecknas som den radikalaste formen av liberalism.

ANARKOSYNDIKALISM. Den särskilt i Spanien och Latinamerika förekommande strömning som sökt smälta samman syndikalistiska idéer med ett anarkistiskt slutmål. Jfr *Syndikalism*.

ANTAGONISM. Motsättning eller konflikt som inte kan lösas genom sammanjämkning och kompromiss utan endast genom att endera parten helt tvingar den andra till underkastelse.

ARISTOKRATI. Härskande socialgrupp vars medlemmar innehar sin ställning på grund av börd. *Aristokratiskt* är ett samhälle som styrs av en bördsbunden överklass (adelsvälde).

AUTORITÄR är en regim där en enda person eller en rege-

ring har den egentliga makten. En autoritär regim kan men behöver inte vara totalitär (*). Exempel på en icke-totalitär men autoritär regim är det gaullistiska Frankrike.

BOLSJEVIKER. Lenins anhängare inom det ryska arbetarpartiet, i motsats till *mensjevikerna*, som närmast kan kallas socialdemokrater.

BORGERLIG kallas den sociala grupp av köpmän, hantverkare, industri-idkare och tjänstemän som växte fram ur det gamla borgarståndet och blev den ledande klassen i industrisamhället. Den borgerliga åskådningen är liberal med starka konservativa inslag. Jfr *Konservatism* och *Liberalism*.

BOURGEOISIE. Den i marxistisk litteratur använda termen för borgarklassen.

BRODERSKAPSRÖRELSEN. Den kristna fraktionen inom den svenska socialdemokratin.

CENTRALISM. Politik som samlar all makt till centrala organ. Den *demokratiska centralismen* är benämningen på den sovjetryska kommunismens samhällssystem.

CESARISM. Rörelse eller statsform där ledarkult och hjältedyrkan dominerar och makten koncentreras till "en stark man".

DECENTRALISERING. Strävan att flytta ut befogenheter och uppgifter från centrala statsorgan till regionala eller korporativa. Termen har också använts som beteckning på en strävan att förflytta människor och verksamheter från storstäderna till glesbygden.

DEMOKRATI. Statsform där makten utgår från samtliga icke omyndiga medborgare i allmänna, fria och hemliga val, där alla väljare har en röst var, och där yttrande-, tanke-, tros-, tryck-, förenings-, och mötesfrihet avses råda. Demokratin anses förverkliga "folkviljan" (*).

DESPOTISM. Styrelsesätt där makten ligger i händerna på en brutal och hänsynslös person eller fåtalsgrupp. Man talar emellertid också om "upplyst despotism", som innebär att makten utövas av en eller flera moraliskt högtstående personer.

DIKTATUR. Statsform som samlar all makt i händerna på en

ledare eller en regering, och där de demokratiska fri- och rättigheterna avskaffats. En tillfällig diktatur kan emellertid upprättas inom en demokrati, genom att parlamentet överlåter (delegerar) sin makt till regeringen på viss tid.

DYNAMISK (rörlig). En dynamisk politik är en politik som medför förändringar.

EKONOMI. Den verksamhet som sysslar med tillverkning, värdering och distribution av de produkter som människor kan efterfråga. Ekonomiska är de problem som hänger samman med denna verksamhet.

ELIT. Den fåtalsgrupp som behärskar, leder eller dominerar ett land, ett verksamhetsområde eller en kulturströmning. Med termen avses ibland även de bästa inom ett folk eller en verksamhet, de moraliskt högtstående, etc. Med *elit* som politisk term menar man i regel det styrande fåtalet. *Elitism*: Se tillägg på s.55.

ESKAPISM. Åskådning som innebär en flykt från verkligheten. Exempel: Romantiska föreställningar, sagor, myter om lyckoriken, etc.

EXEKUTIV kallas den verkställande (exekutiva) makten. En regering är sålunda ett typiskt exekutivt organ.

EXISTENTIALISM. En ursprungligen litterär strömning som utgår från att varje människa är ensam i tillvaron och därför måste sluta sig samman med andra för att inte gå under. Åskådningen har ofta använts som motivering för kommunistiska samhällsformer.

EXTREMISM. Åskådning eller ståndpunkt som dragit ut konsekvenserna av en idé till ytterlighet och vägrar ta hänsyn till eller kompromissa med andra idéer eller ståndpunkter. Jfr *Ytterlighetsrörelse*.

FALANGISM. Den spanska motsvarigheten till den italienska fascismen. Den företräder en nästan mystisk uppfattning av nationen. Dess motsvarighet till korporatismen kallas nationalsyndikalism, vilken emellertid aldrig helt har förverkligats i Spanien.

FASCISM. Ideologi som i staten ser nationens ursprung och sammanhållande kraft, som vill övervinna klasskampen

genom en i likaberättigade korporationer organiserad samverkan mellan olika verksamhetsområden, och som i heroiska insatser ser utvecklingens sporre. Fascismen i dess italienska form var imperialistisk, med återupprättandet av det romerska riket som mål. Ordet *Fascism* används ofta felaktigt som beteckning på konservativa diktaturer, och i den vulgärpolitiska debatten har den stundom i praktiken kommit att beteckna varje som helst form av anti-kommunism.

FEDERAL är en myndighet eller en institution som företräder en förbundsstat gentemot dess olika delar.

FEDERALISM. Se vid *Unionism*.

FEDERATION. Se *Förbundsstat*.

FEDERATIV kallas en politik som syftar till upprättandet eller vidmakthållandet av en förbundsstat eller en därmed jämförbar politisk organisation, exempelvis EG (Europagemenskapen i Bryssel).

FIKTIONALISM. Åskådning som utgår från en föreställning som saknar motsvarighet i verkligheten. Fiktion är det samma som myt. Man handlar som om en viss föreställning vore sann. Exempel: Det kristna tusenårsriket, eller syndikalismens dröm om den kommande generalstrejken i vilken det gamla samhället skall störta samman.

FOLK (nation). Gemenskapen av människor som genom släktleden har bebott samma område eller på annat sätt fortplantat ett gemensamt arv av språk, institutioner och sedvänjor. *Folket* används ofta som beteckning på de många i motsats till den styrande eliten eller överklassen. Termen används även för att beteckna den totala mängden medborgare i en stat.

FOLKFRONT har varit beteckningen på samverkan mellan kommunister, socialdemokrater och borgerliga vänstergrupper. I Indien har ordet använts som beteckning på mot det härskande kongresspartiet oppositionella och inbördes samverkande högergrupper.

FOLKGEMENSKAP. Samhällsideal där klass-skillnaderna avskaffats och de olika socialgrupperna är likaberättigade.

FOLKOMRÖSTNING. Ett val med allmän och lika rösträtt,

där valet inte gäller personer utan en viss fråga. Folkomröstning kan vara antingen beslutande (decisiv) eller rådgivande (konsultativ). Folkomröstning kan enligt författningen vara *obligatorisk* i vissa frågor; folkomröstning som endast anställs på begäran är *fakultativ*. När ett redan fattat beslut av folkrepresentationen underställs folkets godkännande, kallas folkomröstningen även för *referendum*.

FOLKREPRESENTATION. Av medborgarna vald församling som anses representera folket i dess helhet och helt eller delvis övertar den folket tillkommande makten. Exempel: Riksdagen i Sverige, parlamentet i England, kongressen i USA, eller förbundsdagen i Västtyskland.

FOLKSTYRE. Benämning med i stort sett samma betydelse som ordet *demokrati* (*).

FOLKVILJA. En för samtliga medborgare ("folket") gemensam vilja som anses komma till uttryck i de allmänna valen. Existensen av en folkvilja betvivlas av demokratis kritiker, som anser denna föreställning vara rent romantisk och sakna täckning i verkligheten.

FRIHANDEL. Handelspolitiskt system i vilket tullar, importbegränsningar och andra handelshinder har avskaffats och handel kan bedrivas fritt mellan olika länder och deras medborgare.

FULLMAKTSLAG. Av folkrepresentationen antagen lag som åt regeringen överlåter en eller flera av dess befogenheter. Antagandet av en fullmaktslag kallas delegation av makten.

FÖRBUNDSSTAT (federation). Stat som består av flera med viss självständighet försedda delstater. Exempel: Förenta Staterna, Västtyskland, Schweiz, Österrike, Sovjetunionen. Bör ej förväxlas med *Statsförbund* (*).

FÖRDRAG. Se *Pakt*.

FÖRFATTNING. Ett lands statsskick, de regler och sedvänjor som tillsammans bestämmer hur landets medborgare skall styras. Författningen kan antingen sammanfattas i en särskild lag (grundlag) eller utgöra ett system av historiskt nedärvda sedvanor som i England.

FÖRORDNING. Lagtext som utfärdas enbart av den verkstäl-

lande makten. Jfr *Lag*.

GELFER. Det parti som under medeltiden stödde påvemakten mot kejsarmakten. I våra dagar används ordet för att beteckna klerikala partier i katolska länder.

GIBELLINER. Medeltidens kejsarparti. Fascisterna har betecknat sig som moderna gibelliner.

GRUNDLAG. Skriften författning, alltså den lag som reglerar statens styrelse, medborgarnas rättigheter och skyldigheter, m.m.

HANDELSPOLITIK. Den verksamhet som reglerar handeln mellan olika stater, alltså inte inom staterna.

HIERARKI. Det system av över- och underordnade funktioner som är nödvändigt för att ett samhälle, en organisation, eller ett företag skall kunna fungera. Ordet används också för att beteckna de människor som utövar dessa funktioner.

IDÉ. I politiska sammanhang en föreställning om något önskvärt, ett uppslag, eller en uppfattning om en viss företeelses beskaffenhet.

IDEAL sammanfaller ibland till sin betydelse med *idé*. Ett politiskt ideal är ett eftersträvat önsketillstånd. Med "det ideala" menar man ofta det önskade men ouppnåeliga.

IDEALISM. Åskådning eller mänsklig hållning som sätter förverkligandet av vissa värden högre än tillfredsställelandet av materialistiska eller egoistiska intressen.

IDEELL är en person eller en verksamhet som försöker förverkliga en idealistisk målsättning.

IDEOLOGI. Politisk helhetssyn, dvs. en sådan sammanställning av idéer och fakta som klargör sammanhanget mellan utvecklingen, samhället, staten och den enskilda människan. En ideologi utgår från en viss värdering och bedömer fakta utifrån denna värdering.

IMPERIALISM. Politik med vilken en stat söker erövra eller underlägga sig andra stater eller områden med främmande befolkning.

IMPERIUM. Rike som innesluter flera folk, i regel med

ett av dessa som det dominerande. Europa-gemenskapen, utvecklad till en politisk, inte bara ekonomisk, gemenskap, har betecknats som ett första, på frivilliga överenskomelser grundat imperium.

INDIVIDUALISM. Åskådning för vilken den enskilda människan är det väsentliga och gemenskapen av underordnad betydelse. Individualismens motsats är *kollektivismen* (*).

INDUSTRIALISM. Den utveckling som började på 1700-talet och innebar att genom tekniska framsteg den mänskliga muskelkraften i växande utsträckning ersattes av annan energi - kol, olja, elkraft o.d. Därmed möjliggjordes utnyttjandet av maskiner i den mänskliga arbetskraftens ställe.

INFRASTRUKTUR. Samhällets system av förvaltningsorgan, trafikleder, utbildningsvägar o.d.

INITIATIV. Den produktionsfaktor som styr den ekonomiska utvecklingen. Den innefattar planering, uppfinningar, nykonstruktioner, företagsledning o.d. Initiativet kan vara både personligt (privat) eller statligt respektive kommunalt.

INTEGRATION. Sammansmältning av olika företeelser till en enhet, t.ex. rasintegration (rasblandning), social integration (sammansmältning av klasser), europeisk integration (samgående av förut suveräna stater i en övernationell gemenskap).

INTERNATIONALISM (kosmopolitism). Åskådning som i nationen ser av omständigheterna åstadkomna grupper av människor och därför strävar till ett upphävande av dessa omständigheter för att kunna sammanfoga alla människor i en enhetlig mänsklighet. I sin mera moderata form är internationalismen detsamma som strävan till mellanfolkligt samarbete eller till ömsesidig förståelse folken emellan.

INTRANSIGENS. Synsätt som ensidigt drar ut konsekvenserna av en viss idé eller en viss ståndpunkt. *Intransigens* och *intransigent* används ofta i samma betydelse som *extremism* och *extremistisk*.

INVESTERING. Att ställa medel till förfogande för en viss verksamhet eller ett visst företag.

IRRATIONALISM. Åskådning enligt vilken verkligheten inte bara består av fakta som vi kan konstatera med våra sinnen eller räkna ut med vårt förnuft, utan även av värden som bara personligt kan upplevas eller anas. Det främsta exemplet är religionen, men irrationalistiska drag återfinns i flera politiska ideologier, t.ex. i syndikalismens mytlära, i nationalismens tro på nationen som ett värde i sig, etc.

IRRIDENTA. Område som har samma slags befolkning som det egna landets men som ligger utanför dess gränser och som det egna landet därför gör anspråk på.

JURISDIKTION. Den dömande makten, dvs. ett folks rättsväsen med domstolar och därtill hörande åklagare och försvarare.

JUSTITIALISM. Den i Argentina brukade termen för peronismen och dess åskådning. Jfr *Peronism*.

KAPITAL. De medel - verktyg, maskiner, lokaler, trafikmedel, etc. - som behövs för att framställa de varor och tjänster som vi efterfrågar.

KAPITALISM. Samhällssystem där äganderätten till kapitalet samtidigt innebär äganderätten till produktionsmedlen. I ett borgerligt samhälle äges kapitalet av enskilda personer (privatkapitalism), i ett kommunistiskt av staten (statskapitalism).

KILIASTISK är en åskådning som utgår från tillkomsten av ett framtida lyckotillstånd, t.ex. den kristna föreställningen om ett kommande tusenårsrike. Liberala, socialistiska och anarkistiska drömmar om ett framtida lyckotillstånd, där alla får sina behov tillgodosedda, är också kiliastiska föreställningar.

KLASS. Socialgrupp som hålls samman av gemensamma ekonomiska intressen.

KLASSKAMP. Uttryck för intressemotsättningen mellan olika klasser. Uppstår på grund av vissa klassers känsla av att vara orättvist missgynnade i samhället.

KLASS-SAMARBETE är målet för en politik som med olika medel söker övervinna konflikterna mellan klasserna utan att upphäva klasserna som sådana.

KLASSUTJÄMNING är ett mål för klass-samarbetet men kan även syfta till att helt avskaffa klasserna genom att undanröja klassindelningens orsaker och smälta samman klasserna till en socialt enhetlig grupp (social integration).

KLERIKAL. Anhängare av kyrklig makt.

KLERIKALISM. Åskådning enligt vilken kyrkan bör ha den avgörande makten också i det världsliga samhället.

KOLLEKTIVISM. Åskådning enligt vilken gemenskapen, kollektivet, är det enda väsentliga, under vilket den enskilde måste böja sig. Motsatsen till kollektivism är *individualism* (*).

KOMMUNISM. Ursprungligen ett samhälle där både produktion och konsumtion regleras av det allmänna. I dag betecknar termen den strömning som företräder en renlärig marxism och dess fortsatta utformning av Lenin (se *Leninism*). Kommunismen tar i princip avstånd från varje form av revisionism. I praktiken kan emellertid detta avståndstagande ifrågasättas (exempel: den italienska kommunismen).

KOMPROMISS. Beslut eller åtgärd som utgör en sammanjämföring mellan två eller flera olika ståndpunkter.

KONFRONTATION. Skärpning av motsättningen mellan två olika ståndpunkter, alltså i viss mån motsatsen till kompromiss.

KONJUNKTUR. Riktningen i den ekonomiska utvecklingen. Om denna går mot ökad produktion och ökat välstånd, talar man om högkonjunktur. I motsatt fall om lågkonjunktur, *recession*, vilken kan utmynna i ren *depression*.

KONSERVATISM. Ideologi som vill grunda utvecklingen på så småningom skeende förändringar av det bestående. Detta skall alltid vara utgångspunkten rent principiellt. Konservatismen tar avstånd från plötsliga förändringar eller våldsamma omvälvningar. Ordet används även i psykologisk betydelse; konservativ är en person som håller fast vid det gamla. Motsatsen, en radikal, är en person som vill något genomgripande nytt.

KOOPERATION (samverkan). Företag som ägs antingen av

sina kunder (konsumentkooperation) eller av sina anställda eller medarbetare (producentkooperation).

KOOPERATISM. Den ideologi som bär upp de kooperativa rörelserna i världen.

KORPORATION. En med lagliga befogenheter utrustad sammanslutning av alla inom ett visst verksamhetsområde sysselsätta personer, oberoende av deras ställning och intressen i övrigt. Ordet korporation har tidigare använts som beteckning på en viss yrkesgrupp, en kår, en sammanslutning av snävre karaktär. I Amerika används termen för att beteckna ett företag. Dessa sistnämnda betydelser får inte förväxlas med ordets moderna, här ovan angivna innebörd.

KORPORATISM. Åskådning enligt vilken samhällets organisation bör utgå från dess olika verksamhetsområden, vilka bör samordnas på grundvalen av likaberättigande.

KOSMOPOLITISM. Se *Internationalism*.

KUNGÖRELSE. En antingen av regeringen eller en därtill befullmäktigad myndighet utfärdad tillämpningsföreskrift till *lag* (*) eller *förordning* (*).

LAG. En samling bestämmelser som antagits av folkrepresentationen eller av denna och regeringen i förening.

LEGAL. Laglig.

LEGALISM. Åskådning eller ståndpunkt som tar avstånd från eller vägrar använda lagstridiga metoder.

LEGISLATUR. Den lagstiftande (legislativa) makten, folkrepresentationen.

LENINISM. Den form av marxism som utformades av Lenin och som anser att kriget är klasskampens naturliga fortsättning. Staterna utvecklas enligt Lenin till kapitalistiska jätteföretag, och deras konkurrens om råvarukällor, trafikleder och avsättningsmarknader når sin höjdpunkt i kriget.

LIBERALISM. Ideologi som anser individen vara det enda väsentliga i utvecklingen och att därför staten och andra reglerande samhällsorgan bör ha så få befogenheter som möjligt. Demokratin framstår som liberalismens naturliga

statsform, och den fria marknadshushållningen som det effektivaste ekonomiska systemet.

MAKTFÖRDELNING. Det politiska system där makten delas mellan tre av varandra oberoende "makter", den verkställande, den lagstiftande och den dömande makten. Den grekiske tänkaren Aristoteles ville skapa ett jämviktssystem med inslag av både monarki, aristokrati och demokrati, vilka ömsesidigt skulle balansera varandra till förhindrande av maktmisbruk.

MAOISM. Den kinesiska formen av kommunism. Maoismen hävdar den permanenta revolutionens nödvändighet. Nya klassfiender dyker alltid upp och måste ständigt bekämpas. Maoismen har ibland betecknat de vita folken som kapitalister (alltså även ryssarna), samtidigt som de färgade fått utgöra proletariatet och kineserna proletariatets elit.

MARKNADSEKONOMI (marknadshushållning). Motsatsen till *planhushållning*, dvs. ett system där de s.k. marknadskrafterna, tillgång och efterfrågan, ensamma får styra den ekonomiska utvecklingen.

MARXISM. Den av Karl Marx utformade åskådning enligt vilken produktionsfaktorerna är de avgörande i den historiska utvecklingen, klasskampen den ofrånkomliga följden av klassmotsättningarna, revolutionen en oundviklig konsekvens av motsättningen mellan arbetare och borgare, och den proletära diktaturen, buren av proletariatets elit, den slutliga följden av revolutionen. Marxismen har inte någon bestämd grundritning för hur framtidens socialistiska samhälle skall se ut.

MATERIALISM. Motsatsen till *idealism*. Åskådning för vilken de materiella faktorerna är de enda betydelsefulla. *Materialistisk historieuppfattning* är marxismens uppfattning om de ekonomiska krafterna som de ensamt avgörande i skeendet.

MAXIMALISM. Se vid *Unionism*.

MENSJEVIKER. Se vid *Bolsjevik*.

MERKANTILISM. Av staten dirigerat ekonomiskt system. Merkantilismen var det härskande systemet i Europa under 1700-talet.

MONARKI (egentligen *enmansvälde*). Kejsar- eller kungadöme, oftast ärftligt. Med "konstitutionell monarki" menas en statsform där makten delas mellan monarken och folkrepresentationen, och där den dömande makten är oberoende av både monarken och folkrepresentationen.

NATION (folk). En grupp människor som genom tiderna bebor ett visst land eller på annat sätt har en gemensam historia. Nationen har i regel också ett gemensamt språk, en gemensam kultur, gemensamma seder och bruk, osv. Det finns nationer utan gemensamt språk (Schweiz) eller utan ett eget land (det judiska folket före Israels grundande).

NATIONALISM. Åskådning enligt vilken nationen har ett egenvärde i den mänskliga utvecklingen.

NATIONALKOMMUNISM. En form av kommunism där man vädjar till de nationella känslorna och sätter likhetstecken mellan försvaret av fäderneslandet och den rådande kommunistiska regimen. Exempel: Vietnam.

NATIONALKONSERVATISM. Kombination av konservativa och nationella idéer. Exempel: den tyska romantiken, Bismarck i Tyskland, och Disraeli i England, samt i Sverige försvarsrörelsen.

NATIONALLIBERALISM. Kombination av liberalism och nationalism med motiveringen att människans frihet måste få nationens frihet till följd. Exempel: det tyska Frankfurt-parlamentet 1848, Italiens enhetsrörelse under 1800-talet, Lloyd George i England. Nationalliberala argument har i våra dagar ofta använts av socialistiska riktningar.

NATIONALSOCIALISM. Ordet användes först i England som beteckning på vissa arbetarpartiet närstående grupper, knutna till diskussionsklubben Fabian Society. Numera har benämningen helt knutits till den av Hitler grundade tyska nationalsocialismen, som i rasen ser historiens grundfaktor och en ur folkets mitt framgången ledare som folkviljans bärare.

NATIONALSTAT. Stat vars medborgare tillhör en och samma nation. Nationalstaten står i motsats till övernationella statsbildningar - t.ex. ett förenat Europa - och till stater i vilka en mängd olika nationer blandats, t.ex. det forna Österrike-Ungern.

NATIONALSYNDIKALISM. Den spanska falangens utformning av korporatismen. Den har aldrig förverkligats.

NEPOTISM. System där de maktägande ger sina släktingar och vänner företräde till befattningar och förmåner.

NIHILISM. En form av *pragmatism* (*) som saknar alla moraliska värderingar och anser att människan kan handla utan hänsyn till andra, närhelst hennes intressen fördrar det.

NOSTALGI. Längtan tillbaka till det förflutna. Nostalgiska drag är vanliga i konservativa åskådningar men förekommer även i andra riktningar, t.ex. längtan tillbaka till pionjärtidens anda inom svensk arbetarrörelse.

NULIBERALISM. Beteckning på de extrema vänsterliberala strömningar som driver den liberala individualismen till ytterlighet. Ett typiskt exempel är Armas Lappalainens upphöjande av trolösheten till en mänsklig rättighet.

NYMARXISM. Det främst på 1960-talet återuppflammande intresset för Marx' idéer. Har främst förekommit bland universitetsungdom. Jfr *Substitutism*.

NYSVENSKHET. Den i Sverige utformade ideologi som i korporatism, samnationalism och ny humanism ser grundpelarna i sin åskådning. Namnet har uppstått för att understryka motsättningen till nationalkonservatismen: svenskheten kan förbli levande endast genom en ständig förnyelse (progressiv nationalism).

OLIGARKI. Fåtalsvälde. Aristokratiska regimer (adelsvälden), plutokratiska regimer (köpmannavälden), eller teknokratiska regimer (funktionärsvälden) är nästan alltid oligarkiska.

OPPORTUNISM. Principlös anpassning till det i ögonblicket fördelaktiga. Opportunisten "vänder kappan efter vinden".

PAKT. Fördrag. De fördrag som reglerar de försvarspolitiska väst- och östallianserna kallas sålunda Atlant- respektive Warszawa-pakterna.

PARLAMENT. Av medborgarna i allmänna, direkta och hemliga val utsedd församling, som utgör folkrepresentationen.

PARLAMENTARISKT är ett beslut som tillkommit i de former som är brukliga i ett parlament. Man kallar dessa former parlamentarisk ordning: väckande av förslag, eventuell behandling av dessa i utskott, diskussion av dem, omröstning, varvid majoriteten avgör vilket förslag som skall antas.

PARLAMENTARISM. Statsform där all makt är samlad i parlamentet, där regeringen utgår ur parlamentets majoritet, och där en ny majoritet omedelbart medför ett regeringskifte.

PERONISM. Latinamerikansk rörelse som fått namn efter grundaren, den argentinske diktatorn Juan Perón. Den är starkt påverkad av fascismen, främst av dess nationalistiska och socialradikala idéer. Den har sitt främsta stöd i Argentinas fackföreningar. Numera har en högerflygel utvecklat sig, som kan äventyra peronismens fortsatta utveckling.

PILKORSRÖRELSEN. Den med italiensk fascism befryndade ungerska rörelse som före och under det andra världskriget i opposition både mot den härskande konservativa diktaturen och kommunismen krävde en social omstrukturering av samhället. Pilkorset var med sin anknytning till småfolket starkt antisemitisk.

PLANHUSHÅLLNING. Ekonomiskt system där produktionen planläggs och dirigeras uppifrån av centrala statsorgan. Man har även talat om en kapitalistisk planhushållning, ett system där ekonomin behärskas och planeras av ett fåtal samverkande truster. Jfr *Marknadsekonomi*.

PLEBISCITÄR är en regim där makten koncentreras till en i allmänna val utsedd ledare. *Plebiscit* betyder folkomröstning.

PLENUM. Sammanträde till vilket samtliga medlemmar av en församling har tillträde. Plenum är motsatsen till sammanträden inom särskilda grupper eller utskott inom den ifrågakvarande församlingen.

PLURALISM. Tillstånd där flera olika åskådningar tillåts existera sida vid sida i ett samhälle. Demokratien är principiellt pluralistisk, likaså korporatismen i dess nysvenska form. Motsatsen till pluralism är *totalitarism* (*).

POPULISM. Ursprungligen en amerikansk strömning som opponerade sig mot kapitalets makt utan att vara socialistisk och samtidigt ville knyta an till traditionerna från de gamla nybyggarnas tid. Populism har sedan blivit beteckning på strömningar som både är antikapitalistiska och antikommunistiska.

PRAGMATISM. Politik som avgör varje fråga från fall till fall och saknar en enhetlig ideologisk grundsyn. Borgerlig politik har ofta varit pragmatisk: man har bakom sina handlingar bara haft vissa vaga föreställningar om frihet, äganderätt, demokrati, o.d.

PRODUKTIONSFAKTORERNA. Arbete, kapital och initiativ, alltså de faktorer som tillsammans driver den ekonomiska utvecklingen framåt. Man inräknar ibland råvaror och energi som en fjärde produktionsfaktor.

PROGRESSIV. Framstegsvänlig.

PROTEKTIONISM. Handelspolitiskt system i vilket olika länder söker skydda sitt eget näringsliv från övermäktig utländsk konkurrens genom tullar, importrestriktioner eller andra handelshinder.

RADIKALISM. Åskådning eller ståndpunkt för vilken genomgripande förändringar av det bestående anses som nyttiga och nödvändiga. Som radikala betecknas i regel inte sådana förändringar som innebär en återgång till tidigare förhållanden.

RASISM. Åskådning för vilken rasfrågorna är de väsentliga och andra frågor i förhållande till dem framstår som underordnade.

RATIONALISM. Åskådning enligt vilken enbart förnuftet bör vägleda våra handlingar, och som därför tar avstånd från allt som ligger utanför det logiskt eller erfarenhetsmässigt (empiriskt) givna.

REAKTION. Baksträveri. Politik som vill vrida utvecklingen tillbaka.

REAKTIONÄR kallas en åskådning, en grupp eller en person, som vill vrida utvecklingen tillbaka.

REALPOLITIK. Politik som tar hänsyn till givna omständigheter och inte låter ideologiska föreställningar skymma

de verkliga förhållandena.

REFERENDUM. Folkomröstning (*) om ett av folkrepresentationen redan fattat beslut.

REFERENDUMDEMOKRATI. Demokratisk stat där en rad viktiga beslut enligt gällande bestämmelser fattas i folkomröstning och inte genom beslut av regering och parlament. Exempel: Schweiz.

REFORM. Åtgärd som förändrar bestående förhållanden. Man brukar i regel använda ordet om förändringar som anses innebära ett framsteg eller en förbättring, men en reform kan givetvis även vara dålig - alla reformer är inte nödvändigtvis goda.

REFORMISM. Strömning inom arbetarrörelsen som vill genomföra socialismen steg för steg med lagliga medel. Motsatsen till den reformistiska politiken är den revolutionära.

REFORMKONSERVATISM. Konservativ strömning som i sociala reformer ser det bästa medlet att bevara traditionen. Den spelade stor roll under 1800-talet och fram till 1914. I främst tysk diskussion använde man också uttrycket "konservativ socialism".

REGION. Geografiskt område, i regel inom en stat. Exempel: De svenska länen.

REGIONALISM. Åskådning enligt vilken regionerna bör ha en lagfäst självstyrelse, inte minst på det kulturella planet.

REPUBLIK. Statsform där statschefen är vald antingen av medborgarna i allmänna val eller av parlamentet. Gränsen mellan republik och monarki är såtillvida flytande, som monarkin inte alltid är ärftlig; vi har i Sverige länge haft ett valkungadöme.

REPUBLIKAN. Anhängare av republik. Förenta Staternas båda stora partier är det republikanska och det demokratiska partiet. Ordet har här ingen särskild innebörd: även demokraterna är republikanska, liksom republikanerna är demokratiska. Men något skall ju partier heta!

REVISIONISM. Den strömning inom den ursprungliga marxismen som tog avstånd från Marx' revolutionära idéer och i

stället ville förverkliga sitt mål på parlamentarisk väg genom att vinna folkmajoritet för socialismen. Socialdemokratien är revisionistisk.

RIKE. Den sammanfattande termen för folket, staten och samhället, uppfattade som en enhet.

ROMANTIK. I politiska sammanhang en benämning på politiska idéer, stämningar och åtgärder som mera ger uttryck åt känslor och drömmar än på kall beräkning och klar verklighetsuppfattning. Romantiska inslag i politiken är fanor, symboler, kampsånger, o.d.

SAMHÄLLET. Medborgarnas organisation i olika verksamhetsområden, dvs. arbetsfördelningen mellan skilda samhällsgrupper.

SEPARATISM. Strävanden att frigöra en eller flera delar av ett folk, ett landområde eller en organisation från ett tidigare beroende. Separatism betyder ofta upplösningen av större enheter.

SIONISM. Se *Zionism*.

SOCIAL är en fråga, åtgärd eller institution som har med förhållandet mellan människor och samhällsgrupper att göra. Till de sociala problemen räknas också statens vårduppgifter såsom sjukvård, kriminalvård, ungdomsvård, etc.

SOCIALDEMOKRATI. Socialistisk strömning som förvandlade den ursprungliga marxismen till revisionism och som med parlamentariska medel vill omvandla samhället i socialistisk riktning. Socialdemokratien tar helt avstånd från kommunismen med dess strävan till en proletär diktatur och dess åsidosättande av demokratiska fri- och rättigheter.

SOCIALFASCISM. I kommunistisk propaganda använt uttryck för att i illvilligt syfte karakterisera socialdemokratien.

SOCIALGRUPP. Samlingsbeteckning för alla sociala grupper - stånd, klasser, yrkesgrupper, osv. I svensk statistik även benämning på de tre klasser i vilka det nuvarande klass-samhället indelas: Socialgrupp 1, 2 och 3 = överklass, medelklass och arbetarklass.

SOCIALISM. Åskådning enligt vilken produktionsmedlen skall överföras från enskilda ägare till stat eller kom-

mun. Socialismen betecknar också en åskådning för vilken gemenskap, solidaritet och jämlikhet är grundprinciperna för samhällets utformning. Socialismen syftar liksom korporatismen till full klassutjämning.

SOCIALKONSERVATISM. Konservativ strömning med starka sociala inslag. Det mest kända exemplet är Bismarck-tidens konservativa skede i Tyskland. Jfr *Reformkonservatism*.

SOCIALLIBERALISM. Liberal strömning som anser att begränsningen av statens verksamhet inte får drivas längre än att staten har rätt till ingripanden för att rätta till sociala missförhållanden.

SOCIALPOLITIK. De åtgärder som staten vidtar för att skapa bättre förhållanden för de sämst ställda och de handikappade, liksom åtgärder till förmån för barnfamiljer, äldre, arbetslösa, sjuka, m.fl.

STAT. Det organ som har till uppgift att samordna de olika verksamheterna i samhället, upprätthålla de rättsliga principerna för den mänskliga samlevnaden, och inåt liksom utåt företräda medborgarna som en samlad enhet. Ordet används även som beteckning på det land inom vilket statsmakten utövas.

STATISK. Stillastående. En statisk politik är en politik som söker bevara bestående former, institutioner och rådande förhållanden i övrigt.

STATSFÖRBUND. Permanent sammanslutning av suveräna stater. Jfr *Allians*. Bör ej förväxlas med *Förbundsstat* (*).

SUBSTITUTISM. Åskådning som anser att en viss socialgrupp med fördel kan företräda en annan. Substitutismen hävdas bl.a. av nymarxistiska vänstergrupper, som menar att de intellektuella bör företräda arbetarna, eftersom dessa förstår arbetarnas intressen bättre än arbetarna själva. Man hävdar utan bevis att Marx med proletariats elit skulle ha menat de intellektuella.

SUVERÄN är en person, en församling eller ett organ som har full beslutanderätt men själv inte behöver underordna sig några beslut. En enväldig monark eller en diktator är suverän. Ett demokratiskt parlament är suveränt. Likaså en självständig stat. När man talar om det suveräna fol-

ket, menar man att medborgarna i val har det slutliga avgörandet.

SUVERÄNITET. Egenskapen att vara suverän. Folksuveränitet är en av demokratins grundprinciper.

SYNDIKALISM. Ideologi enligt vilken arbetarna genom sina fackliga organisationer skall överta makten i samhället. Fackföreningarna skall förvandlas till producentkooperativ, staten skall försvinna, och gemensamma angelägenheter skall handhas av en församling, vald av producentkooperativen.

SYNDIKAT. I vissa länder beteckning på fackföreningar.

TEKNOKRAT. Specialutbildad funktionär. En yrkespolitiker, en akademiskt utbildad tjänsteman, eller en expert kan sålunda vara en teknokrat. Ordet har alltså en helt annan betydelse än *tekniker*. Det är delvis liktydigt med *funktionär*.

TEKNOKRATI. Samhälle där makten koncentreras till en av teknokrater bestående överklass. Den moderna teknokratin anses vara en sammansmältning av experterna i industrin, organisationernas och kommunernas funktionärer samt den högre statsförvaltningen.

TEOKRATI (Gudsstat). Stat där statschefen uppfattas som Guds ställföreträdare eller makten ligger i händerna på ett särskilt prästerskap. Påvestaten har brukat användas som exempel på en teokrati.

TOTALITARISM. Åskådning enligt vilken bara en enda åskådning bör tillåtas i ett samhälle. Alla avvikande meningar kriminaliseras.

TOTALITÄR är en åskådning som gör anspråk på att ensam sitta inne med sanningen och som därför anser det som sin skyldighet att bekämpa och kätтарыstämpla alla andra åsikter. Totalitära regimer är ofta autoritära, men en autoritär regim behöver inte alltid vara totalitär.

TRADITION. Det från släktled till släktled nedärvda mönstret av handlingsnormer, symboler, institutioner och föreställningar, som från uppväxtåren präglar den enskilda människan och därmed bidrar till att bevara ett folks eller en grups egenart genom tiderna. Traditionens möns-

ter kan utveckla sig och förändras från tid till tid, mottaga impulser utifrån och foga in dem i mönstret, utan att detta därför förlorar sin egenart.

TRADITIONALISM. Åskådning för vilken traditionen framstår som ett värde i utvecklingen.

UNION. I regel detsamma som *statsförbund* (*). Stundom även flera stater med ett och samma statsöverhuvud, t.ex. den svensk-norska unionen fram till 1905 (personalunion). I Amerika används ordet för att beteckna en *förbundsstat*.

UNIONISM. I Europa-debatten den linje som vill göra Europa till ett *statsförbund* (*), i motsats till *federalismen* (Europa som förbundsstat) och *maximalismen* (Europa som enhetsstat, där de gamla nationerna bara spelar rollen av förvaltningsdistrikt).

URBANISERING (förstadligande). Utveckling av storstadsregionerna på landsbygdens och de små tätorternas bekostnad.

URBANISM. Åskådning för vilken urbaniseringen framstår som ett framsteg eller en ofrånkomlighet. Dess motsats är den s.k. gröna vägen, som eftersträvar en rörelse tillbaka till småsamhällen och glesbygd.

VETO-RÄTT. Rätt att förbjuda. Förenta Staternas president har veto-rätt mot kongressbeslut och kan därmed förhindra att ett sådant beslut verkställs innan kongressen än en gång fattar samma beslut. I vissa fall fordras kvalificerad majoritet (t.ex. två tredjedelar) för att beslutet skall upphävas. Man skiljer mellan *absolut veto* - då är beslutet en gång för alla ogiltigt - eller *suspensivt veto* - då kan beslutet genomföras efter en andra omröstning.

VITALISM. Åskådning som framhäver det levande livets företräde framför de döda formerna. Vitalismen lägger tonvikten vid skeendets rörlighet i motsats till dess hämmande yttre former.

VOLUNTARISM. Åskådning som framhäver viljans utslagsgivande roll.

YRKESGRUPP. Grupp av människor som har en och samma samsättning eller en och samma uppgift i samhället. Yrkes-

grupperna skär sålunda ofta tvärs igenom stånd eller klasser.

YTTERLIGHETSRÖRELSE. Minoritetsgrupp med åsikter eller avsikter som starkt skiljer sig från de för ögonblicket härskande idéerna eller drar ut konsekvensen av en viss princip till orimlighet. Jfr *Extremism*.

ZIONISM. Den judiska formen av nationalism, som i grundandet av staten Israel ser lösningen på det judiska folkets problem.

ÄGARDEMOKRATI. Den moderna konservatismens framtidsvision, som innebär att ägandet av produktionsmedel liksom av fast egendom skall spridas till så många som möjligt. Därmed skall socialisering av egendom och produktionsmedel göras mindre åtråvärd.

ÖVERHET. I regel detsamma som myndigheterna. *Överhetsstat* är en stat där allt inflytande ligger i myndigheternas händer. *Överhetsperson* är detsamma som myndighetsperson. Jfr även uttrycket *översåte* i motsats till medborgarna utan inflytande, *undersåtarna*.

ÖVERNATIONELL (egentligen *överstatlig*) är en institution åt vilken suveräna stater överlåter en del av sin suveränitet. EG är en typiskt övernationell institution.

Tillägg:

ELITISM. Åskådning för vilken eliterna spelar en avgörande roll för utveckling och framåtskridande. Jfr *Elit*.

Följande böcker av PER ENGDAHL kan beställas från Malmö Litteraturförmedling (Bok & Tidsskrift), Box 362, 20123 Malmö. Vissa av böckerna kan även erhållas inbundna, varvid 5 kronor tillkommer på de här angivna priserna. Uppgiv på beställningen om inbundet exemplar önskas. Porto och moms tillkommer INTE på priserna. Var god skriv namn och adress tydligt på beställningen, tack!

Medan jorden brinner. Dikter. Malmö 1944. 184 sidor.
Pris 30 kr.

Drömmar i vaknatt. Dikter. Malmö 1947. 276 sidor.
Pris 40 kr.

Det skattefria samhället. Skattesystemets omläggning till produktionsavgifter. Malmö 1948. 72 sidor.
Pris 20 kr.

En kättares bekännelser. Dikter. Malmö 1954. 180 sidor.
Pris 30 kr.

Korporatismen. Den europeiska enhetstankens ideologi. Malmö 1958. 56 sidor.
Pris 15 kr.

Väg bland skuggor. Dikter. Malmö 1959. 136 sidor.
Pris 25 kr.

Mörkast före gryning. Dikter. Malmö 1963. 148 sidor.
Pris 35 kr.

Folkhem i utförsbacke. Malmö 1966. 160 sidor.
Pris 30 kr.

Aufbruch der Menschen. Wien & München 1971. 304 sidor.
Pris 45 kr.

Den gustavianska revolutionen och nu - 200 år efteråt. Malmö 1972. 24 sidor.
Pris 10 kr.

Det finns alltid ett bortom. Dikter. Malmö 1973.
172 sidor.
Pris 40 kr.

Nysvenskheten och ideologierna. Sammanfattning av olika ideologier jämte definitioner av de vanligaste termerna i den politiska debatten. Malmö 1975. 56 sidor.
Pris 15 kr.

Följande böcker av PER ENGDAHL kan beställas från Malmö Litteraturförmiddling (Bok & Tidsskrift), Box 362, 20123 Malmö. Vissa av böckerna kan även erhållas inbundna, varvid 5 kronor tillkommer på de här angivna priserna. Uppgiv på beställningen om inbundet exemplar önskas. Porto och moms tillkommer INTE på priserna. Var god skriv namn och adress tydligt på beställningen, tack!

Medan jorden brinner. Dikter. Malmö 1944. 184 sidor.
Pris 30 kr.

Drömmar i vaknatt. Dikter. Malmö 1947. 276 sidor.
Pris 40 kr.

Det skattefria samhället. Skattesystemets omläggning till produktionsavgifter. Malmö 1948. 72 sidor.
Pris 20 kr.

En kättares bekännelser. Dikter. Malmö 1954. 180 sidor.
Pris 30 kr.

Korporatismen. Den europeiska enhetstankens ideologi. Malmö 1958. 56 sidor.
Pris 15 kr.

Väg bland skuggor. Dikter. Malmö 1959. 136 sidor.
Pris 25 kr.

Mörkast före gryning. Dikter. Malmö 1963. 148 sidor.
Pris 35 kr.

Folkhem i utförsbacke. Malmö 1966. 160 sidor.
Pris 30 kr.

Aufbruch der Menschen. Wien & München 1971. 304 sidor.
Pris 45 kr.

Den gustavianska revolutionen och nu - 200 år efteråt. Malmö 1972. 24 sidor.
Pris 10 kr.

Det finns alltid ett bortom. Dikter. Malmö 1973. 172 sidor.
Pris 40 kr.

Nysvenskheten och ideologierna. Sammanfattning av olika ideologier jämte definitioner av de vanligaste termerna i den politiska debatten. Malmö 1975. 56 sidor.
Pris 15 kr.